साल अखेर " ७ " " १८

किरकोळ अंकास.................... ४

Per annum in arrears 7 ... Rs. 8 as

Six monthly........... 3 „ 8 as

Single copy.............................. 4 as

नोटिशी बद्दल

१० ओळीचे आंत रु १

पुढें दर ओळीस ०।०६

दुसरे खेपेस ....०।

Advertisements.

Below 10 lines...2as

Per line over 10...4as

Repetition per line 3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOLXX AKOLA MONDAY 15 NOVEMBER 1886 NO 44

पुस्तक २० अकोला सोमवार तारीख १५ माहे नोंवबर सन १८८६ इ० अंक ४४

नोटीस.

पंजाब नादारी मुकद्दमा नंबर. १७

सन १८८६ इ०

नमुना. (नी.)

विद्यमान नादारी कोर्ट जिल्हा आकोलें यांचे कोर्टांतून सर्वं लोकांस प्रसिद्ध करण्यासाठीं कळविण्यांत येतें कीं, विठू वल्लद रावजी मरे राहणार सावरगांव ता० आकोट हा नादार आहे असा आज तारखेस ठराव जाहला आहे. आणि तारीख ८ माहे दिसंबर सन १८८६ हा दिवस नादाराच्या सावकारांनीं जमण्याकरितां आणि सावकारांनीं आपल्या तर्फे असामी नेमून देण्याकारितां व नादारानें आपल्या सुटकेविषयीं दिलेल्या अर्जाचा विचार करण्या करितां नेमिला आहे.

नादाराच्या सुटकेसंबंधीं ज्या सावकारांची तक्रार सांगण्याची इच्छा असेल त्या सर्वांनीं या बद्दल आठ आण्याचे ष्टांप कागदावर अर्ज लिहून त्या आर्जानें नोटीस द्यावी. त्या नोटीशींत ज्या आधारावरून तक्रार सांगणें असेल ते आधार आणि त्याबद्दल ज्यास साक्षीस समन्सें करावयाची इच्छा असेल त्या साक्षीदारांचीं नांवें दाखल करावी. ही नोटीस नेमण्याकारितां नेमलेल्या तारखेच्या निदान तीनदिवस पूर्वीं दाखल केली पाहिजे.

कोर्टांत सावकारांनी पाहण्याकारितां नादारानें दाखल केलेल्या यादी उघड रीतीनें ठेविल्या आहेत. ज्या नादारावर दावे नोंदविणें असतील त्यांनीं आठ आण्याचे ष्टाप कागदावर अर्ज करून त्यांत दाव्याची हकीकत लिहून द्यावी. व ते दावे खरें असले बद्दलचा प्रतिज्ञा लेख लिहून त्यावर अर्जदारानें सही केली असावी.

२ जे सावकार दूरचे रहाणारे असतील त्यांनीं आठ आण्याच्या ष्टांपावर दाव्याची हकीकत लिहून एखाद्या ज्यूडिशियल आफिसरापुढें तिच्या खरेपणाविषयीं शपथ लिहावी. आणि ती यादी टपालांतून कोर्टास पाठवावी म्हणजे ते दावे रजिष्टर दाखल होतील. ता. ८।११।८६. इ०

Mahomad Yasinkhan

जयडूज्ज.

जाहिरात

पाहिजे.

खालीं सही करणार याजकडून असें कळविण्यांत येतें कीं, आह्मांस वऱ्हाडांतील मराठी ६ वें इयत्ते पासुन तों इंग्लिश १० वें इयत्ते पर्यंत इंग्रजी व मराठी शिकविण्यास एक शिक्षक पाहिजे. त्याला दरमहा पगार रुपये १२ बारा पिळब जाईल; व प्रत्येक ईयत्तेस ईयत्ता पास झाली ह्मणजे २९ रु. इनाम दिले जाईल. सदरहु लिहिल्या प्रपाणें शिक्षकाचें काम करणारानें आपलें नांव, गांव, ठिकाणा वगैरे खालीं लिहिलेल्या पत्यावर पाठवावा ह्मणजे रेलवेचा खर्च मिळेल. कळावें. तारीख ११-११-८६

पत्ता — मुक्काम खरोळें जाहागीर तालुके इलिचपूर.

सही मीर अहंमदअल्ली जाहागीरदार

स्पेशियल मॅजिस्ट्रेट

चांदूर बाजार.

पत्रव्यवहार.

ह्या सदरा खालील मजकूर पत्र कर्त्याच्या मतास मिळूनच असेल असें समजूं नये.

पांढरकवडा तारीख ३-१०-८६

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांस.

वि. वि. मी आपला अंक ४२ ता० २३ आक्टोबर सन १८८६ चा वांचला व त्यांत एज्युकेशनल कान्फरन्स या सदरा खालिल मजकूर तर लक्ष लावून वांचला आहे व त्या वरून एत्या ए० कॉन्फरसला दोन सुचना करण्याचें हेतूनें हा खालील मजकूर आपणा कडेस पाटविला आहे. व विंनती आहे कीं, जर हा आपणास योग्य वाटल्यास येत्या अंकीं छापून प्रसिद्ध करावा, नाहीं तर मर्जी आपली.

महाराज आपण ज्या ज्या ए० कान्फरन्सला सुचना केल्या आहेत त्या त्या फारच वर्णनीय व महत्वांच्या आहेत यांत संशय नाहीं.

खरोखर विद्याखातें म्हणजे केवळ मुलांस सन्मार्गदर्शक, विद्यामृत देणारे असून दुर्गुणाचा समूळ नाश करणारे आहे. व सरकारानें ही एक रयतेस मोठी देणगीची दली आहे कीं. ठायींठायीं शाळा स्थापन करून चांगले शिक्षक लोक नेमले आहेत ते मुलांस कसरत करणें, वगैरे जसे शारिरोपयोगी शिक्षण देतात तसे त्यानां चांगूलपणाही शिकाविला पाहिजे, म्हणजे रीतभात, आदरातिथ्य वगैरे, कारण मजला अनुभवावरून असें दिसून आलें आहे कीं पुष्कळ ठिकाणीं शाळेंतील मुलांस सभ्य लोकाशीं, आधिकाऱ्याशीं, व आपले नातलगाशीं कसें सन्मानानीं वागावें व त्यास भेटतांच यथायोग्य नमस्कार, राम राम, सलाम करावा हे मुलींच माहित नाहीं, व या वरूनच प्रथामरंभी पाहाणाराची मुलांच्या गुणाबद्दल खात्री होते व पुढें विचारपुशींत जरी मुलांनीं उतरें चांगलीं दिलीं तरी पहाणारा गृहस्थ समजेल कीं मुलगा विद्वान खरापण यांस रीतभात वगैरे संसारोपयोगीं गुण मुळींच नाहींत. व याचें शिक्षणही मिळालें नाहीं. कारितां हें ही शिक्षण मिळणें अत्यावश्यक आहे.

आतां या वऱ्हाडात एकंदर सहा जिल्हे आहेत, व तें सर्वच गोष्टींनीं एक सारखेंच आहेत असें नाहीं. विद्येच्या, कलाकौशल्याच्या व सुधारणुकेच्या मानानीं पाहिलें तर उमरावती व आकोला जिल्हा हे अव्वल, व वाशिम, बुलडाणा व एलिचपूर दुय्यम व वणी हा तिय्यम मानल्यास हरकत दिसत् नाहीं, कारण हा सर्व गोष्टीनीं अझून ही मागेंच आहे. जरी क्षेत्र फळाचे व गाव संखेचें मानानीं वणी जिल्ह्याची वऱ्हाडांतील इतरे जिल्ह्याशीं तुलना केली तर हा इतरापेक्षां मोठा आहे तरी सुधारणुकेच्या मानानीं मागेंच आहे, कारण इतर जिल्ह्यासारखी या जिल्ह्यांत पांढर पेसी लोकांची वस्ती फारच कमी फक्त कायतें मुसल मान, गोंड कोलाम, परधान व तेलंगे याच लोकांची वस्ती फार आहे, दुसरे सरकारानें शाळां स्थापन करण्यांत कांहीं कमी जास्तपणा केला असेंही नाहीं कारण या. ही जिल्ह्यांत शाळा पुष्कळ आहेत, शिक्षक लोकही पाहिजे तितके आहेत व ते शिकावण्याची मेहनतही करीत आहेत तरी बहुतेक लोकांची अशी कागाळी ऐकून येते कीं आमचा मुलगा सतत् सहा वर्षें शाळेंत शिकत आहे व तो तिसरी ईयत्ता पास झाला आहे तरी अझून त्यांस चांगलें अक्षर काढितां येत नाहीं, तोंडचे हिशेब येत नाहींत व पत्र लिहिण्यास सांगितलें तर धड एक ओळ सुद्धां लिहितां येत नाहीं, तर मग पुढें चवथ्या ईयत्तेंत मुलांस पाठवून तरी काय फायदा, व्यर्थ पैशाचा व आयुशाचा नाश होतो. व हें खरें आहे. दुसरें शाळाखात्याचे अधिकारी, मास्तर लोक शाळेंत मुलें जमत नाहींत म्हणून वारंवार कुरकुर करतात व लोकांस शाळेंत मुलें पाठविण्यास आधिकाऱ्यांकडून बरीच समज मिळते तरी ते लोक आपलें वरील गाऱ्हाणें प्रथमतः पुढें आणतात व साफ म्हणतात कीं आमचें मुलांस इतके दिवस शाळेंत ठेवूनही त्याला व्यवहारोपयोगी शिक्षण बिलकुल मिळालें नाहीं व ते असणें आम्हां गरिबांस अवश्य आहे. व मला असेंहीं आढळून आलें आहे कीं मे. तहशिदार साहेब तालुके केळापूर यांनीं वरील हाकिगत मे. नारायणभाई व राव साहेब श्रीराम भिकाजी जठार डा. प. इ. यांनां ही कळविली आहे.

आतां सुचना म्हणून इतकीच आहे कीं हल्लीं जे सर्व शाळांतून शिक्षण दिलें जात आहे तें ठिकच आहे परंतु वर दर्शविलेलें व्यवहारोपयोगीं शिक्षण हें प्रयमतः सर्व खेड्यांच्या शाळांतून मुलांस मिळालें पाहिजे, कारण कीं खेड्यांतील लोकांस या शिक्षणाची फारच जरूरी आहे म्हणजे त्यांचें मुलांस हिशेब, पत्रव्यवहार व जमा खर्ची लिहिणें हें अगोदर पाहिजे आहे या वांचून हल्लीं त्यांची सावकारां कडून जी नागवणूक होत आहे ती वरील शिक्षण मिळल्याम होणार नाहीं व ज्यांची इच्छा ज्यास्त शिकण्याची असेल तें सहाजिक आपलें मुलांस मोठ्या शाळेंत पाठवून शिविकतात, आणि यांची साक्ष घेणें असल्यास त्या त्या कान्फरन्स मध्यें खेड्यांच्या मास्तर लोकांत विचारावें. कळावें पत्र विस्ताराची माफी असावी.

आपला-

"क्ष"

रा. रा. पत्रकर्तेराव यांस. सा. न. वि० वि० आपली व माझी पाहिलीच भेट आहे; करितां, मी ज्या चार ओळी पाठविल्या आहेत, त्यांस आपल्या सुंदर पत्रीं जागा द्याल, अशी आशा आहे.

ईश कृपेनें इंग्रजांचें राज्य झाल्या पासून आम्हांमध्यें दिवसानुदिवस कांहींनाकांहीं सुधारणा होतेचहोते. आजकाय सरकारानें धर्मार्थ दवाखाना घातला, आजकाय, इंजिनियर खातें सुरूं झालें, आज काय, सरकारानें आपली प्रजा सुशिक्षित व्हावी म्हणून शाळा घातली, आजकाय, कमेटी नेमून गांवांत रोगराई न होऊं देण्याविषयीं व्यवस्था केली, अशा शेंकडों सुधारणा आह्मांमध्यें झाल्या आहेत व होत आहेत. परंतु वाईट वाटण्या जोगी गोष्ट एवढीच कीं लोक हिताकरितां वर लिहिलेल्या ज्या गोष्टी सरकार मोजीत आहे त्यांचे व्यवस्थापक आपलीं कामें चांगलीं बजावीत नाहींत. पत्रकर्ते महाराज, आपल्याकडे धाव घेण्याचा मुख्य हेतू कोणच ह्मणाल तर येथलि (उमरावती येथलि) कमेटीचें लोकाहिताकडे दुर्लक्ष. खरोखर, आज कमेटीच्या कांहीं कृतीला आह्मी त्रासून गेलों, असें ह्मटल्यास हरकत नाहीं. जरा पावसाचे एक दोन थेंब पडले कीं मेहतर (मोरीचें पाणी नेणारे) लोक मोरीचे पाणी खुशाल रस्त्यांत टाकतात; मग काय विचारतां, अशी घाण सुटते कीं नाकाला पदर लाविल्यावांचून दुसरा उपायच नाहींसा होतो. जेव्हां कां असल्या प्रकारची घाण बुधवारांतून नाल्याकडे वाहायाला लागते तेव्हां तर त्या रस्त्यानें पाणी आणणाऱ्या बायांची फारच दुःखदायक मौज दृष्टीस पडते! ! जेव्हां त्या डोकीवर एक मोठा गुंड हातांत मोठी घागर दुसऱ्या हातांत एक लहानसें भांडें, अशा थाटानें पाणी घेऊन येत असतां, मध्येंच यांना हें पावसाचें पाणी नसून मोरीचें पाणी आहे असें समजतें, तेव्हां त्यांच्या मनाची स्थिती कशी होत असेल बरें ? त्या भडभड पाणी ओतून टाकतात, व मातीची घागर असली तर कमेटीच्या नांवानें फोडून शिव्या शाप देत पुन्हा त्या नाल्यावर जाऊन सचैल स्नान करून लांबणीच्या

पण ज्या वाटेनें असल्या प्रकारची घाण नसते त्या वाटेनें निघून जातात. कां पत्रकर्तेराव, कशी गंमत आहे. कमेटींत सुधारणा झाल्याचें हें फळ असेल नाहीं बरें! जरा कचरा गिचरा दारानजवळ टाकला कीं कमेटीचे अधिकारी व त्यांचे ४ - ५ शिपायि येऊन धमकावून सांगतात कीं, येथून कचरा काढून जागा स्वच्छ करा, नाहींतर अमुक करूं तमुक करूं वगैरे. त्याच कमेटीच्या अधिकारी बुवांना ही मोरीतली काळी भागीरथी वाहताना दृष्टीस पडत नसेल काय! कां. अधिकारी बुवा हा स्वच्छतेचा प्रकार असेल, नाहीं बरें? मेहतर लोकांना विचारावें तर ते साफ सांगतात कीं आह्माला हुकूम आहे ह्मणून. मग खरें काय असेल तें न कळे.

खरोखर आह्मा हिंदुलोकांचा काळच फिरला ह्मणावयाचा! ज्या स्वराज्यांत आमच्या धर्माकडे वांकडा डोळा करून पाहण्यास कोणाची माय जनली नव्हती त्या हिंदूधर्माची हिंदुच्याच हातून इतकी उपेक्षा व्हावीना ; त्यांना आपला धर्म न कोसा व्हावाना ? ज्या मोंगल लोकांच्या ताब्यांत आह्मी सुमारें तीनशे वर्षे होतों, परंतु आह्मा हिंदुलोकांत धर्म संबधानें कांहीं एक हालचाल झाली नव्हती, तीं आतां होऊं पाहवीना ! खरोखर इंग्रजांची विद्या ही एका प्रकारची मादक दारूच आहे असें ह्मटलें असतां चालेल. त्याचप्रमाणें गांवांतील कंदील व रस्त्यांची स्थिति. हे कोण गोमाजी कापसे ठोका यांच्या घरापुढें कंदील, हे कोण वकील ठोका यांच्या घरा पुढें कंदील, हे कोण आमचे +|+++ ठोका यांच्या घरा पुढें कंदील. ह्याप्रमाणें बहुतेक व्यवस्था दृष्ठीस पडते. सर्वच ठिकाणीं अशी व्यवस्था आहे असें नाहीं परंतु जो बारकाईनें लक्ष देऊन पाहील त्याच्या सहज लक्षांत येईल. ज्या गल्लींत नेहमी लोकांचा वापर असतो अशा बहुतेक ठिकाणीं कंदील मुळींच नाहींत. त्याच प्रमाणें गांवांतील रस्त्यांची स्थिती एखादा परका मनुष्य आला तर त्याला ही रस्त्यांची स्थिती पाहून या गांवीं कमेटी नसेलचसें वाटेल; कारण ठिकांठिकाणीं पाणी सांचलेंच असतें, पाऊस आल्यामुळें रस्यावर मनस्वी चिखल झालेलाच असतो; अशी बहुतेक अव्यवस्था दृष्टीस पडते, तर कमेटीच्या अधिकारी बुवांना एवढीच प्रार्थना आहे कीं जरा धर्माकडे व लोकाहिताकडे लक्ष देऊन निःपक्षपातानें जें करणें असेलते करावें. नजर चुकीनें ह्मणा किंवा दुसऱ्या कांहीं कारणामुळें ह्मणा, ज्या चुका झाल्या असतील त्या सुधाराल अशी आशा आहे.

एक " धर्म भोळा. "

वऱ्हाडसमाचार

मिती कार्तिक वद्य ४ शके १८०८

सिव्हील सर्व्हिस प्रशनाचा विचार करण्याकरतां नेमिलेल्या कमिशनांत खालिलिहिलेल्या गृहस्थांच्या नेमणुका केल्या आहेत.

सर चार्लस एचिसन (प्रेसीडेंट;)सरचार्लस टर्नर; मि. सी क्रास्थवेट; बाबू रोमेशचंद्र मित्र;. मि. जे क्विटन; मि. एफ. पीकॉक; मि. एच. स्टोकूस; मि. टी. स्टूअर्ट, मि. डब्ल्यू. हडसन; मि. डब्ल्यू. रोलंड; मि. डी. व्हाईट; राजा उदै प्रतापसींग; सय्यद अहमदखान बाहादुर; मि. काजि शहाबुद्दीन; मि. वी. रामस्वामी मुदलीयार; आणि रावबाहादुर कृष्णाजी लक्षमण नूलकर.

यांशीवाय अधीक कांहीं मेंबर्स निवडण्याचा हक्क व्हाईसराय साहेबांनीं आपल्या कडे राखीला आहे. वरील यादी वाचुन कोणालाही हंसु आल्या वाचुन राहणारनाहीं. येकंदर १६ जणांची यादी केली त्यांत ११ युरोपीयन व सारे ६ काय ते नेटीव्ह गृहस्थ !! हें कमिशन अगोदर एतद्देशीय लोकांच्या हिता संबधानें एका मोठ्या महत्वाच्या प्रश्नाचा विचार करण्याकरितां नमिलें आहे. आणि त्यांत ऐतद्देशीय मंडळी सगळी निम्मे. तेव्हां या मंडळीचा उपेयाग तरी काय होणार? आतां आमचे एतद्देशीय जे गृहस्थ निवडले गेले आहेत ते चांगले विद्वान, अनुभाविक व हुशार आहेत आणि ते आपले विचार बेधडक कमिशनच्या पुढें ठेवतील हें सर्व खरें परंतु त्यांची संख्या इवलिशी चिमुकली पडली. त्यांच्या विचारांना विचारतों आहे कोण? सिव्हिल सर्वीसच्या संबधानें आमच्या लोकांना पुष्कळ गोष्ठी सरकारा जवळून भांडूनघ्यावयाच्या आहेत. परंतु कमिशन मध्यें एतद्देशीय लोकांची संख्या इतकी कमी असल्यावर या गोष्ठी सिद्धिस जाण्यात तरी कशा! आमची जी मंडली निवडली गेली आहे तीं चांगल्यापैकीं आहे हें तरी मोठें भाग्यच समजावयाचें, नाहींतर आनरेबल रास्त्यांसारखें निवडले असते तर काय करितां? त्या प्रमाणेच सर चार्लस एचीसन या गृहस्थांची प्रेसडेंटच्या जागी नेमनूक केली आहे हें ही चांगलेच समजावयाचें. हे गृहस्थ हिंदुस्थानचा कळवळा बाळगणांऱ्यां पैकीं एक आहेत तेव्हां हे अध्यक्ष असल्याच्या योगानें त्यांच्या आल्पापला बजाव आशा आहेत. असो लार्डडफरीन साहेबांनीं आणखी मेंबरस नीवडण्याचा हक्क आपल्याकडे ठेविला आहे तेव्हां अद्याप कोणी आणखी नीवडलें जाण्याचा कदाचित संभव आहे. त्याप्रमाणें आणखी कांहीं मेंबरस नीवडले गेलेच तर आनरेबल रावसाहेब मंडलीक किंवा रानडे यांत पैकीं कोणीही एक कमिशनांत आले नाहीं या करितां त्यांतुन कोणाचीतरी नीवड करावी व त्याप्रमाणेंच पारशी लोकांची संख्या पुष्कळ असुन व ते चांगले विद्वात असुन त्यांच्या मंडळीपैकीं कोणीच नाहीं तेव्हां त्यांच्यांतील कोणाची तरी निवडणूक करावी अशी लार्ड डफरीन साहेबांस आमची विनंती आहे.

यंदाच्या सालच्या हायस्कूलच्या प्रवेश परिक्षेला ता० ८ रोजीं आरंभ होऊन गेल्या आठवड्यांत तिचा निकाल झाला. परीक्षेसाठीं अकोला हायस्कुलांत निरनिराळ्या आंग्लोव्हरन्याक्युलस्कूलस मधून एकंदर ७२ मुलें होतीं त्यांतून ४७ पास झालीं; व उमरावती हायस्कुलांत ९३ आलीं होतीं पैकीं ६० पास झालीं. दोन्ही हाय स्कुलांत पास झालेल्या मुलांचीं नांवें त्यांच्या शाळासह खालीं लिहिल्या प्रमाणें आहेत:—

अकोला हायस्कूल.

चिखली.५ पैकीं २— त्र्यंबक महादेव, नागो चिमनाजी. बाळापूर ४ पैकीं ४ — शामराव गोपाळ, मारुती कृष्ण, सय्यद हुसेन, धोंडू लक्षमण. मेहकर ७ पैकीं ५ —मार्तंड कृष्ण. लक्ष्मण आत्माराम, सिताराम रामचंद्र. मारुती रामजी, महादेव श्रीराम. देऊळगांव राजा ९ पैंकीं ४— बाळकृष्ण हरी,धुंडीराज गोपाळ, बळवंत विठ्ठल, सिताराम कृष्णाजी दर्यापुर १ पैकीं १— केशव विनायक. अकोला— २३ पैकीं ११-- लक्ष्मण झालचंद, गोपाल सदाशिव, धोंडू विश्वनाथ अबदूल कादर, दिगंबर कृष्ण, श्रीधर नारायण, गोपाळ राजाराम, त्र्यंबक विश्वनाथ, जयसिंग गवरसिंग, मुर्लीधर बाळकृष्ण, रावजी शिवराम. मूर्तिजापूर ३ पैकीं २— परशुराम कृष्ण, सखाराम खुशाल. शेगांव १ व तो गैरहजर. अकोट ६ पैकीं ३ भाऊ एकोबा, मार्तंड रावजी, वामन नाना. एलिचपूर शहर १ व तो नापसार. खामगांव ३ पैकीं २--बाळकृष्ण भिकाजी, महादेव आपाजी. वाशीम १४ पैकीं १३ देवमण साकूमा, यशवंत कृष्ण, श्रीकृष्ण गदावर, परशुराम गोपाळ, आत्माराम केशव, महादेव गोविंद, उद्धव सखाराम, गोविंद अंबादास, रामा भवानी. जनार्दन रामकृष्ण, परशुराम बळवंत, खंडो वासुदेव, त्र्यंबक सिताराम.

उमरावती हायस्कूल

आकोट २पैकीं १ नारायण आबाजी उमरावती ३२ पैकीं २६ आनंत गजानन, अनंत गणेश, बाळकृष्ण गोविंद, बापु रापभाऊ, भगवंत चंद्रभान, भालचंद्र व्यंकटेश, चिंतामण आबाजी, गंगाधर सखाराम, गणपत नरहर, गोविंद गोपाळ, ब्रह्मा गोविंद व्यंकटेश, हरी गणपत, कृष्णाजी भीमराव, कृणाजी सुभराव. केशव बाळकृष्ण, महादेव, मार्तंड बाळकृष्ण, मारुती मल्हार, प्रभाकर विष्णु, रामचंद्र नागोराव, रामचंद्र पांडुरंग, त्रिंबक रावजी, विष्णु जनार्दन, यशवंत गोविंद, भास्कर विष्णु, गोविंद गोपाळ.

बाळापूर २ पैकीं २ गणेश अमृत, श्रीकृष्ण नारायण. दर्यापूर ४ पैकीं ३ गोविंद लक्ष्मण, मारुति भानजी, देवराव शंकर. इलिचपूर ७ पैकीं ३ गोविंद नेमू, रामचंद्र बलूमय्या, मुकुंदा रामचंद्र. जळगांव १० पैकीं ६ अंबादास बाळकृष्ण, नथु दतु, शंकर विष्णु, रामचंद्र अनंत, नागेश गोविंद. गणेश भगवंत. कारंजा ९ पैकीं ४ निळकंठ यशवंत, यज्ञेश्वर हरी, रामचंद्र बापुजी, रामचंद्र मोतीराम. खामगांव ४ पैकीं २ बाळकृष्ण लक्ष्मण , केशव शिताराम. मेहेकर ४ पैकीं २ रामचंद्र वामन, कुशा लक्ष्मण. मोर्शी ४ पैकीं १ लक्ष्मण मेघश्शाम, तळगांव ५ पैकीं ५ जयकृष्ण रामराव, गणपत यादव, सदाशिव यादव, नारायण दादाजी, अमृत केशव. वणी ४ पैकीं १मुरलीधर विठ्ठल. यवतमाळ १० पैकीं ४ चिमण्या सदोबा, देवराव जयराम, सदाशिव त्रिंबक, गणेश एकनाथ.

उमरावती, वाशीम, तळेगांव; बाळापुर दर्यापुर आणि मेहेकर या शाळांचा रिझल्ट फारचांगला झाला हें तेथील हेडमास्तरांस फार भूषणाई आहे.

The Berar Samachar

MONDAY 15 NOVEMBER 1886

GOVERNMENT SERVICE *VS.* TRADE.

We learn from the 'Times of India' that Mr. Howell is going to move the following resolution in the next session of the House of Commons. "That in the opinion of this house, it is essential to the maintenance and development of our manufacturing and agricultural industries, in view of the rapidly increasing competition of other nations, both at home and abroad, and in consequence of the almost universal abandonment of the system of apprentice-ships that our national scheme of education should be so induced as to bring technical Instruction, the teaching of the national services and manual training within the reach of the working classes throughout the country." If England turns its attention to technical education, how much more should India move in the same direction? " The scheme of national education should be widened " says Mr. Howell. This shows that the scheme is not yet as wide as it ought to be. And there are suggestions and modification making progress in England at a marvellous extent. What is the reason for the whole thing? Mr Howell assigns the competition of other nations as one of the reasons. England is compelled to adopt measures to keep abreast of the European standard. Commerce is her industry and to develop that industry no effort would be spared. It seems the other nations are becoming manufacturing and agricultural countries at a very rapid rate. England appears not to be making the progress which is necessary to enable her to maintain the lead. A man like Mr. Howell comes forward and declares to the nation where the shoe pinches. Is there any parallel to this in India? Lethargy is the backbone of Indian indifference and uninterestedness. While other nations are wide awake we do not care to drive away the drowsiness hat hangs upon us. Why not improve our educational system as well? Why not follow the example of other nations? Why not profit by the experience of other people? What we would advise the people to do is to be more artificers than literary men. By this we do not mean that we have had enough of literary men. We want them and most sadly, but for the immediate prosperity of a nation technical education, commercial tact and inclination to take

up trade are more to be desired. In fact the Indian people ought to take the hint for other nations and distinguish themselves as merchants. While every effort is being made in England to maintain trade and agriculture, we do not yet understand the gravity of the situation and the direction in which our energies ought to flow—our educational system has entirely neglected technical education and considering the small number of students who go into the expense of acquiring higher education it is eminently desirable that people should be taught to acquire a taste for a manual profession and thus induced to look for their maintenance not on the *mabap* support of Government but upon their own independent exertions. It will be a galaday for India when people will consider it more honorable and wise to be traders than Government servants. Now the tendency is to seek Government employment and every sensible man feels a natural disgust at the idea of his fellowmen hankering after Government service when they could if they would obtain a living by other means. Many of them who are now Government servants are not willing that other should follow on their footsteps. They on the contrary desire that a general taste should be created for other means of obtaining livelihood than Government service. And unless people find that they can obtain a living independently and by their own exertions they will not cease to tap at the doors of Government for admission to service. We know that reformers understand the question and it is not new to them; but it will not be unprofitable to teach the same thing over and over again and awaken the energies of people.

Another reason assigned by Mr. Howell for moving the Resolution he is doing is that the system of apprenticeship is being universally abandoned. It was likely that an apprentice would before he opens an independent firm become adept in the profession he has to follow when he has served for a definite term at an established firm. But people becoming masters of firms without the necessary pluck and experience, would not do as much credit to commerce as men of the other class. In India there is nothing like an apprenticeship, real and proper. People do remain as candidates to learn a manual act but it is their free will and pleasure when to join and when to retire. We don't wish that a regular system of apprenticeship should be established. What we emphasise is the fact that we have not even that system which no doubt is a great encouragement to commerce. But we have the greatest faith in a system of technical education in schools and we hope that experiment will be given a fair trial. We are aware the difficulties in the way are very great but as much effort as can be made ought not to be spared to introduce the system. The Director of Public Instruction in Berar will bestow an incalculable benefit on the people and mark his tenure of office with a memorable act if he takes the credit of having inaugurated a movement which is sure to lead in the end to the welfare o the Indian people. What he is now doing he must have been aware, is to swell the list of applicants for Government employment.

The following list represents the civil service commission as constituted at present.

"President: Sir Charles Aitchison, Members: Sir Charles Turner: Mr. C. H. T. Crosthwaite, Chief Commissioner Central Provinces; Hon. Romesh Chunder Mitter and J. W. Quinton; Mr. F. B. Peacock, Secretary to the Bengal Government; Rajah Udhai Pertabsingh of Bhinga, Oudh; Mr. N. J. Stokes, Madras Civil Service; Mr J. H. Stewart, Bombay Civil Service; Sayyed Ahmed Khan Bahadur, C. S. I.; Mr. B. Hudson, Mozuffurpore; Kazi Shahbudin, C. I. E., late Dewan Baroda; Ramaswamy Moodaliyar, Madras Mr. W. H. Ryland, Superintendent of Stamps, Calcutta; Rao Bahadur Krishnaji Lukshman Nulkar, Poona; and Mr. D. S. White, Madras."

Six natives have been appointed and the rest are Europeans. The majority is that of Europeans and is very strong. But the Viceroy reserves to himself the right of making additional nominations. We simply hope the members will set about their task in a cool and patient mood. They must remember they have to mark their efforts with a new departure from the existing Civil Service. The onerous expenses till now borne by the Indians and the necessity of introducing such radical changes as will secure the appointment of a majority of Natives, will have to be considered. The public have obtained a commission with a very strong battle with the official element and after clamouring for it for a number of years; and the work of the commission should be such as will reflect credit on the members and make their memory dear to the Natives of India.

The *Induprakash* in closing an article on the crisis at Hyderabad remarks as follows.

"We have thus far assumed that Nawab Salar Jung is the most capable minister Hyderabad could get, that the Nawab is himself thoroughly immaculate, and that he is the victim of a mere caprice of a young Prince. But since we wrote last on the subject, we have been at some pains to acquire correct information as to the state of things, and unless we are wrongly informed, we are afraid, there is not a little in the conduct of the minister which will not bear justification. His Highness the Nizam's relations with the minister were at first most cordial but want of courtesy, inattention to work, and other faults of office soon changed the cordiality to dislike. We refrain today from stating the details of the various circumstances which, we are told, brought about the change. Suffice it to say that if all that we have heard is true it is the Nizam that will be found to be more sinned against than sinning. There is little chance of an effectual and lasting reconciliation, and any attempt to patch up one will be fruitless. A formal enquiry into the causes of the differences by way of a commission and so forth is also to be deprecated, considering the status of the parties concerned. A short and sober statement of the case and a personal interview of His Highness with Lord Dufferin is all that is requisite to decide the question. The decision, we venture to hope, will be such as will confirm to the best policy and precedents, and will properly safeguard the interests of the Prince and the people of Hyderabad.

We are very sorry that the first state in India should be under the necessity to call for imperial aid in settling questions of state. We would recommend that a few educated gentlemen from the other sides of India be entertained by His Highness in service so that he may be able to consult them in matters requiring deep thought and sound discretion. It seems as if the Nizam is at sea and cannot be certain of help except from the paramount power. It is his duty to manage the state and only call for British aid in advising him on questions of Government which have been fully ventilated and settled in British India. It is a great failing to have to call for British intervention to settle a quarrel with the Minister. But the Nizam is not wholly to blame. The Residency is a place where the dissatisfied go and hammer complaints into the ears of the Resident; and the position of the Nizam is on that account rendered very difficult. It is one thing to deal with dissatisfied officers as such and another to deal with them as supported by the Residency. Since the Nizam is young and is likely to commit mistakes incidental to his age, it is the duty of the Resident to give him sincere advice and not to allow his sympathies to be courted by complainants. The Resident must visit the Nizam and hear from himself what he thinks of the complaints. Sometimes and especially in political matters the complaints assume one appearance while the grievance upon which they are based is too mean and indignifying to be opened. Not a few times the grievances originate in personal jealousies and dissatisfaction with sentiments of honour or selfish motives which have really nothing to do with the question but they have most to do with the complaints which are aired and fondled and given an unnecessary and fictitious importance. It will be for the Viceroy to go to the very depth of the matter and consider patiently for himself and what he should do to further the interests of the Nizam without any regards to the claims of Salar Jung to a Prime Ministership. We are afraid the very few days Viceroy proposes to spend at Hyderabad owing to the exigencies of state will not give him the fullest opportunity of getting an insight into all the matters, yet he will know enough to tell him what direction to take. It will be for the Viceroy to analyse the administration of Salar Jung and judge for himself if it has been as it should be. It will also be his duty to respect the treaties officially entered into with that state and partly as a friend and partly as a representative of the queen to settle the differences to the satisfaction of the Viceroy. The Viceroy should also devote himself to acquiring the fullest information as to the terms under which this Province has been ceded to the British and no longer to delay from its rightful owner what justly belongs to him. We would tell the Viceroy that no act in his life would be remembered by the people of India with greater satisfaction; no act will raise for him a loftier monument in India, that will be raised by the Restoration of Berars. We will make his name a household word with the Indians and be remembered for ages by such a glorious event.

वऱ्हाड.

येथिल डे. क. चे हेडक्लार्क.मि. किंग साहेब हे १० दिवसांची रजा घेऊन हैद्राबादेस गेले.

मे. बेलसाहेब ज्यु. क. हे १८ -वीच्या सुमारास २० दिवसाच्या रजेवर जातील कारतां ते परत येईपर्यंत कर्नल रॅपन्स्की बुलढाण्याचे डे. क. हे त्यांच्या जागेवर काम करतील.

गेल्या अंकांत आह्मी हायरलोअरचा रिझल्ट दिला होता तो अगदीं आयत्या वेळेस आणि घाईनें आल्या कारणानें त्यांत चुका राहिल्या आहेत या करितां तो खाली लिहिल्या प्रमाणें समजावा.

लोअरस्टँडर्ड — मि. मरे, मि. व्यंकट कृष्ण देसाई आणि मि. हरीहर काशीनाथ.

हायरस्टॅंडर्ड — मि. गणपतराव श्रीकृष्ण खापर्डे, मि. प्राईस, मि. सफदरअल्ली, मि. गोपाळ बळवंत आणि डा. नंदी.

यापैकीं मि. हरीहर काशीनाथ यांस अर्कोटमेंटवच पास व्हावयाचें राहिलें होतें. डा. नंदी आणि प्राइस यांस मराठींत पास व्हावयाच आहे आणि मि. बाळकृष्ण बळवंत सुळे यांस क्रिमिनल पेपरमध्यें पास व्हावयाचें आहे.

कर्नल रोनिक साहेब डे. क. हे या आठवड्यांत दबऱ्यावर फिरावयास जाणार आहेत.

नोटीस.

पांडु वल्द लटु काळे वस्ती दुधाळे ता० अकोले यांस खाली सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुझें माझें लग्न होऊन आजसुमारें २०-२१ वर्षे झालीं व मजला वयात येऊन ८ ९ वर्षे झालीं परंतु तूं पुरुषत्वांत नसल्यामुळें मला वागवीत नाहींस ह्मणून सुमारें ८ वर्षांपासून मी आपला काळ आपलें आईबापाचें गरीं घालवीत आहे. व मजला अन्नवस्त्राकरिता रुपये २५० खर्च झालं आहे तो ही नोटीस पावल्या दिवसापासून १ महिन्याचे आत रुपये २५० देऊन मजला घेऊन जावें अगर वागविणें नस ल्यास मजला फारकती द्यावी सदर्हू मुदतीत वर लिहिल्या प्रमाणें न घडल्यास मजला तुजकडून फारकती मिळाली असें मी समजेन व खर्चाबद्दल रुपये २५० याज बद्दल तुजवर दिवाणींत फिर्याद करीन कळावे ता० १५ नवंबर सन १८८६ इसवी.

(सही) आहिली मर्द पांडु वस्ती शिवपूर ता० आकोट निशाणी हातची बांगडी.

वर्तमानसार.

प्रोफेसर भांडाकर युरोपाच्या काग्रेसहून इकडे परत आले

बाबू लालमोहन घोस इंग्लंडाहून हिंदुस्थानांत आल्यावर एकदम कलकत्यास जाणार आहेत.

अमेरिकेंतील स्वतंत्र संस्थानांत वाशिंगटन येथील सरकारी आफिसांत एकंदर १५००० कारकून आहेत. त्यांत ४००० स्त्रियाचा आहेत!!

दिवाण बहादूर रघुनाथराव यांनीं इंदूरची दिवाणगिरी पतकरिली; व सरकारांतून ही त्यांस परवानगी मिळाली.

कोल्हापूरचे महाराजही व्हाईसरायाच्या भेटीसाठीं मुंबईस आहेत.

एजुकेशनल कान्फरन्स

मागील अंकावरून पुढें चालूं

शनवार ४ था दिवस. हा दिवस कान्फरन्सचा शेवटचा होताच आरंभाच दुसरे दिवसाची ह्मणजे मंगळवारचा राहिलेला नाइटस्कुलास ह्मणजे रात्रीच्या शाळा हा विषय सुरूझाला. सध्यां पोटासाठीं सर्व दिवस काम करणाऱ्या सुतार, लोहार, कुळंबी, माळी वगैरे लोकांसशिकण्याची हौस असताही शाळांत वगैरें दिवसा जाऊन शिकतां येतनाहीं या कारितां त्यांच्या साठीं रात्रीच्या शाळा स्थापन झाल्या असतां त्यांची स्थिती बरीच सुधारेल वगैरे या विषयाच्या महत्वांवर व उपयोगपर बरीच भाषणें झालीं. नंतर याबद्दल कोणाला सुचना वगैरे करणें असल्यास कराव्या अशी प्रेसीडेंट साहेबांनीं विनंती केल्या वरून कित्येकांच्या अशा सुचना झाल्या कीं खेड्यापाड्यांतील व इतर शाळामास्तरांनीं पाळीपाळीनें एक एक किंवा दोन दोन दिवस अशा लोकांस रात्रींचें शिक्षण दिल्यास या लोकांचा पुष्कळ फायदा होईल. याकामाला तेलें वगैरे साठीं पैशाची गरज आहे या करितां गावांतील च्यार परोपकारी सभ्य गृहस्थानीं अगर जेथें म्युनिशीपालिटी आहे तेथील म्युनिशिपालिट्यांनीं हें काम मनावर घेत ल्यास पुष्कळ फायदा होईल असेंही कित्येकांनीं सुचाविलें. मि. गंगाधरपंत वणीचे हेडमास्तर यांनीं अशीसुचना केली कीं अशा रीतीनें मास्तरलोक कदाचित् मना पासून काम करणार नाहींत कारण त्यांनी अगोदरच सर्व दिवसभर आपापल्या शाळांत कामकरावें लागतें. याजकारितां त्यांना कांहीं उत्साह यावा एवढ्यासाठीं सरकारांतून त्यानां कांहीं आलावन्स मिळावा या प्रमाणें अनेक सुचना या विषयी संबंधानें झाल्या— मलकापूर येथील हिंदुस्थानी शाळेचे मास्तर यांनीं आणली असें सुचविलें कीं अशा शाळांतून धर्मपर नीतीपर किंवा या सारखेंच दुसरें शिक्षण द्यावें ह्मणजे लोक खुशीनें येतील यावर प्रेसिडेंटसाहेबांनीं आपला विचार कळवून मास्तर लोकांनीं या शिक्षणाचें काम आपल्या आंगावर घेण्याबद्दल इच्छा दर्शविली या बद्दल त्याचे आभार मानले. नंतर समाजाच्या वर्गणीच्या संबंधानें कांहीं सुचना मुळें मि. लिमये एलिचपुरचे हेड मास्तर यांनीं सुचविलेंकीं समाजाच्या मेंबराचा वर्गणीचा दर हल्लीं १ रुपया आहे त्यामुळें कमी पगाराच्या पुष्कळ शिक्षकांस इच्छा असतांहीं सभासद होता येत नाहीं एवढ्यासाठीं १० रुपये किंवा त्यांच्या खालीं ज्यांचा पगार असेल त्यानें ८ आणे वर्गणी देऊन यावें असें सुचविलें. यावर मि. दामले कॅंटोनमेंट स्कुलचे हेडमास्तर यांनीं व मि. उद्धवराव अडगांवचे हेड मास्तर यांचा हा दर २५ रुपये पर्यंतच्यांना करावा असें सुचविलें परंतु सर्वांनुमतें तें पसंत ठरलें नाहीं. या नंतर शाळेचीं पुस्तकें, फी वगैरेच्या संबंधानें बऱ्याच सुचना झाल्यावर मि. आण्णा साहेब तळवळकर यांनीं टीचरर्स असोसियिशनचें काम पुरें करितांना सर्व शिक्षक लोकांना उद्देशून एक भाषण केलें. यांत त्यांनीं शिक्षक व विद्यार्थी यांचे संबंध काय आहेत, विद्यार्थ्यांनां कसें ममतेनें वागवावें इत्यादि शिक्षकांना उपयुक्त अशा चांगल्या सुचना केल्या. मि. आण्णा साहेब यांचें हें भाषण शिक्षक लोकांनीं खरोखर ध्यानांत ठेऊन कित्या प्रमाणें गिरविण्याजोगें होतें. या भाषणांत त्यांनीं शिक्षक लोकांना चांगला उपदेश केला. व हा त्यांनीं आपल्या सर्कल कमिटीच्या मेंबरांस हा कळवावा असें सांगितलें. नंतर समाजाच्या संबंधानें कोणत्याही प्रकारें कांहीं सूचना करणें झाल्यास सर्कल कमिटीच्या प्रेसिडेंटांनीं योग्य रीतीनें आपल्या वरिष्ठाकडे पाठवाव्या परंतु त्या संबंधानें कांहीं माहिती विचारणें झाल्यास समाजाच्या सेक्रेटरीला खासगी किंवा अन्य रीतीनें पत्र पाठविण्यास त्याचे उत्तर दिलें जाईल असें बोलून दाखवून त्यांनीं टिचर्स असोशियशनचें काम पुरें केलें. नंतर मि. गंगाधरपंत वणीचे मास्तर यांनीं अध्यक्षास फार मान्य सूचना केल्या व इतर काम उत्तम रीतीनें शेवटास नेलें. अशा बद्दल त्यांची स्तुती करून त्यांचे व सेक्रेटरी मि. नातु यांचे आभार मानिलें. नंतर सभा विसर्जन झाली.

तिसरे प्रहरीं पुनः ४ वाजतां सभा भरून अध्यक्षस्थानीं मे. डायरेक्टर साहेब विराजमान झाले. या वेळीं समाजाची समाप्ती व्हावयाची होती. प्रथमतः मि. नातु यांनीं टीचर्स असोशिएशन यामध्यें झालेल्या सर्व कर्मांचा रिपोर्ट वाचून दाखविला. या रिपोर्टांतील सर्व गोष्टी मागें आल्याच आहेत. नंतर मि. आण्णा साहेब महाजनी यांनीं परीक्षकांच्या समाजांत झालेल्या गोष्टी व त्यांनीं केलेल्या सुचना वाचून दाखविल्या या सूचना फारच महत्वाच्या व उपयोगाच्या आहेत. त्या पैकीं मुख्य मुख्य आम्ही येथें देतों.

१ शाळाखात्यांतील शिक्षक व परीक्षक यांच्या उपयोगा करितां एक लायब्ररी स्थापन करणें: हिला फिसेस फंडांतून रु० ५०० शें सालीना द्यावें. त्यांपैकीं अकोला व उमरावती या जिल्ह्यांनीं प्रत्येकीं १२५ रुपये द्यावे, व इलिचपूर आणि बुलढाणा यांनीं प्रत्येकीं ७५ द्यावे व वाशिम आणि वणी यांनीं ५०-५० द्यावे. शाळांतून वाचनाच्या पुस्तकांत येणारे पदार्थ वगैरेचे संग्रह मास्तर लोकांनीं करावे व त्याबद्दल जसा जो संग्रह करिल त्याला १५ पासून १० ० इनाम द्यावे पगारी विद्यार्थ्यांना जरूरीच्या किंवा अडचणीच्या कामाकारितां चार दिवसा पर्यंत रजा देण्याची परवानगी हेडमास्तरांस असावी. व त्यांची एकंदर रजा पंधरा दिवसांपेक्षां ज्यास्त होऊं नये. मास्तर लोक नेहमीं रजेवर गेल्या कारणानें शाळांचें नुकसान फार होतें याकरितां त्यांना रजा देण्याच्या नियमांत कांहीं फेरफार करण्या विषयीं सुचना व्हावी— कित्येक ठिकाणीं शाळांत मुलें पुष्कळ असून मास्तरांची संख्या कमी आढळते अशा ठिकाणीं अधिक मास्तर नेमण्याची सुचना व्हावी इ०

याप्रमाणें मि. अण्णासाहेब महाजनी यांच्या सुचना वाचणें झाल्यावर मे. डायरेक्टर यांनीं शेवटलें भाषण केलें. हे भाषणही मि. अण्णासाहेब तळवळकर यांच्या टीचर्स असोशियेशन मधील भाषणा प्रमाणें शिक्षक लोकांनीं लक्षांत ठेविण्या जोगें आहे. प्रथमतः त्यांनीं परीक्षक समाजाच्या सुचना फार महत्वाच्या आहेत व त्यांचा योग्य विचार केला जाईल असें सांगून अशा मौल्यवान सुचना केल्या बद्दल त्या समाजाचे आभार मानिले व नंतर शिक्षक समाजांहूनही यंदा उत्तम सुचना आ ल्याबद्दल त्या समाजाचे आभार मानून त्या सुचना पैकीं प्रत्येकीवर थोडथोडे भाषण केलें. प्रथमतः पहिल्या दिवसाचा विषय धंदे व कला यांचें शिक्षण या विषयावर मि. कृष्णाजी मल्हार पैठणकर यांनीं लिहिलेला निबंध फारच उत्तम उतरला असून त्यांत असावी ती माहिती सविस्तर दिली होती या बद्दल त्यांची तारीफ केली. व त्यांत विशेषेंकरून त्यांनीं शेवटीं केलेल्या १२ सुचना फारच महत्वाच्या आहेत त्याची त्यांनीं स्तुती केली. व सरकारला अन्य ठिकाणीं पुष्कळ पैसा खर्च करावा लागतो. एकट्या शाळां खात्याकडेच सर्वदा लक्ष देतां येत नाहीं एवढ्यासाठीं सवडी नुसार त्या मी अमलांत आणण्याचा प्रयत्न करीन असें बोलून दाखविलें. त्याप्रमाणेंच हा निबंध फार चांगला लिहिला असल्या कारणानें आपल्या शाळापत्रकांत तो छापण्याची तजवीज केली जाईल असें ही ते ह्मणाले. दुसरे दिवसाचा विषय ड्रॉइंग या विषयाच्या ज्या सुचना झाल्या आहेत त्याबद्दल पुर्वीं पासूनच सरकारांत विचार चालूं आहे व मी रेसीडेंट साहेबांकडे या संबंधानें पत्रही पाठविलें आहे असें त्यांनीं बोलून दाखविलें. संध्या काळीं मि. महाजन व मि. चिकाटे यांनीं कांहीं वर्ग शिकवून दाखवले. तें पाहून आपण फारच खुष झालों असें त्यांनी ह्मटलें; व या प्रकारची शिक्षण पद्धति इतर शिक्षकांनींही लक्षांत ठेवावी अशीं त्यांनीं विनंती केली. तिसरे दिवसाच्या इतिहास या विषयाच्या संबंधानें ते ह्मणालें कीं सांप्रत शाळांत चालूं असलेलीं इतिहासाची पुस्तकें लहानमुलांस शिकण्यास सोईचीं नाहींत हें मी पकें जाणून आहे व कोणी हल्लींच्या पद्धतीला लागूं पडतील अशीं नवीन पुस्तकें करून ती टक्स्ट बुक कमिटीनें पसंत केल्यास आनंदानें त्याचा प्रचार करीन असें ते ह्मणालें. तथापि ज्याला सुरवात होऊन ३० वर्षांवर दिवस झाले आहेत व जे आज पुष्कळ पूर्णतेला आलें आहे असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं अशा मुंबई इलाख्यांतील शाळा खात्यांतलिच हीं पुस्तकें आपल्याकडे चालूं आहेत व तेंवेंही अद्याप तींच चालूं आहेत तेव्हां आपल्याला नवीन पुस्तकें तयार होईपर्यंत त्यांवरच समाधान करून घेतलें पाहिजे. नंतर रात्रीच्या शाळा या विषयावर ते थोडेंसें बोलले त्यांस प्रथम विषयाचें महत्व व उपयोग व आणि अवशकता प्रथम सांगून कित्येक शिक्षकांनीं आपणहोऊन असे वर्ग शिकविण्याचें बोलून दाखविलें त्या बद्दल आपला आनंद त्यांनीं प्रदर्शित केला. असे वर्ग पूर्वीं सरकारानें काढिले होते परंतु त्यांचा व्हावा तसा उपयोग झाला नाहीं व लोकांनीं आपली उत्कंठा चांगली दाखविली नाहीं दामुळें तें बंद करावें लागले. तथापि अद्यापही लोकांनीं परोपकार बुद्धीनें हे क्लास जर सुरूं केलें व त्यांत खरें नाणें जर सरकारला दिसून आलें तर सरकार त्यांला मदत करील. नंतर येथील रात्रीच्या शाळेला मुनसिपालिटिची बरीच मदत मिळत आहे त्या बद्दल त्यांनीं मुनसिपालिटिचे आभार मानिलें—या प्रमाणें भाषण झाल्यावर मे. डायरेक्टर यांनीं शिक्षकांस उद्देशून कांहीं वेळ भाषण केलें. त्यांत त्यांनीं मि. अण्णासाहेब तळवळकर याप्रमाणेंच शिक्षकांनां मोठा महत्वाचा असा उपदेश केला. त्यांत शिक्षकांच्या स्वाधीन सरकारानें व आईबापांनीं लहान लहान मुलें केली असतात तेव्हां त्यांची सर्व प्रकारें जबाबदारी त्यांना संभाळली पाहिजे असे ते ह्मणाले. लहाणपणीं मुलें जें जें पहातात त्यांचे तेव्हाच अनुकरण करीत असतात तेव्हां शिक्षकानें आपलें वर्तन चांगलें ठेविलें पाहिजे व आपल्या वर्तनाचा त्यांना कित्ता घालून दिला पाहिजे. त्यांच्या आंगीं विनय, निःपक्षपात, सत्यता हे गुण येण्यासाठीं शिक्षकानें सर्वपरी आपलें वर्तन ही तसेंच ठेविलें पाहिने. इत्यादि. पुष्कळ बोधाच्या व महत्वाच्या गोष्टी त्यांनीं शिक्षकांस सांगितल्या व या ह्मणजे मी आज नेमलेल्या शिक्षकांसच उद्देशून बोलतों असें नाहीं तर ते सर्व आपापल्या सर्कलमध्यें जातील तेव्हां त्यांनीं ह्या आपापल्या आसिस्टन्ट व इतर लोकांस समजावून सांगाव्या ह्मणून सांगतों असें नाहीं असें त्यानीं म्हणून दाखविलें. या प्रमाणें बोधपर भाषण झाल्यावर मे. डायरेक्टर साहेब यांनीं यंदाच्या सालच्या कान्फरन्सची समाप्ति केली. यानंतर गत वर्षीं प्रमाणें उमरावती येथील फोटोग्राफर मि. नाराणराव यांनीं समाजाला जमलेल्या सर्व मंडळीचा एका ग्रूप मध्यें फोटोग्राफ काढून घेतला. नंतर सर्व मंडळी आपापल्या घरीं गेलीं.

☞ हें पत्र आकोला येथें कै० बा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छा० प्र० केलें.

सहामाही " ३ " " ८८
साल अखेर " ७ " " १८८
किरकोळ अंकास.................... ८४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आंत रु १
पुढें दर ओळीस ०१८६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in advance 5 Postage 13 as
Per annum in arrears 7 " 1R. 8 as
Six monthly........... 3 " 8 as
Single copy.............................. 4 as

Advertisements.
Below 10 lines...2Rs
Per line over 10...4as
Repetition per line 3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOL XX AKOLA MONDAY 22 NOVEMBER 1886 NO 45

पुस्तक २० अकोला सोमवार तारीख २२ माहे नोवेंबर सन १८८६ इ० अंक ४५

जाहिरात.

सर्व लोकांस या जाहिरातीनें कळविण्यांत येतें कीं तालुके मेळघाट प्रांत वऱ्हाड यांतील बैरागड बंदी रायपूर व माखला या दोन ठिकाणांत चांगलीं सागवानी झाडें सुमारें १,००० हजार व शिवाय दुसरें प्रकारचीं जडजात पुष्कळ झाडें लिलावानें विकण्याचीं आहेत ज्यांची घेण्याची इच्छा असेल त्यांनीं बैरागड वंदीतील फारेष्ट रेंजर यांस जाऊन भेटावें. ज्यास्त माहिती व अटी फारेष्ट रेंजर बैरागडवंदी यांज पासून मिळतील.

मुक्काम उमरावती.

ता० १७ माहे नोवेंबर सन १८८६ इसवी.

सही. जी. जे. व्हान सॉमेरन
ले. कर्नल.
कानसर वेटर ऑफ फारेस्टस.
वऱ्हाड.

पत्रव्यवहार.

/ ह्या सदरा खालील मजकूर पत्र कर्त्याच्या मतास मिळूनच असेल असें समजूं नये.

चिखली ता० १९-११-८६

रा. रा. वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस

वि. वि. खाली लिहिलेला मजकूर मी आपणाकडे बरेंच दिवसापासून पाठवणार होतो तो आज रोजीं आपणाकडे धाडला आहे तर कृपाकरून आपल्या पत्रांत त्यांस जागा द्याल असें वाटतें.

ह्याठिकाणीं आज सुमारें तीन वर्षें झालीं असतील एका विद्वान व लायब्ररीच्या पक्षपाती गृहस्थानें मोठें श्रम घेऊन, फंड जमवून एक टुमदार लाहानसें भररस्यावर गृह बसविलें व त्या ठिकाणीं वर्तमान पत्रें ही त्याचे वेळेसच येऊं लागलीं. ज्या गृहस्थानीं ही सर्व खटपट केली ती सर्व आतां लयास जाणार ह्या भितीनें माझे मनांत याविषयीं माहिती देऊन कांहीं येथील लोकांस ईर्षा येऊन पुन्हा ती चालावी, या करितां या चार ओळी लिहिल्या आहेत. ही लायब्ररी इतके वाईट दशेस पोचण्याचें कारण एकतर त्याची व्यवस्था नीटनसून जे कांहीं वर्गणीदार होते व सध्यां कांहीं नांवाचें आहेत त्यांनीं वर्गणी मुळींच नादिल्या कारणानें ही स्थिती आली असावी यांत शंका नको वर्तमानपत्रें आलीं कीं व्यवस्थापकानें कांहीं नेमलेल्या वर्गणीदारांकडे तीं पत्रें धाडावीं व त्या वर्गणीदारानें तीं पत्रें वांचवलीं तर वाचावीं आणि कोठें कोपऱ्यांत टाकून द्यावी, पुन्हा ती परत मागण्यास शिपाई आला कीं ती परत द्यावीं. अशा योगानें तीं पत्रें फक्त वजनदार वर्गणी दारासच वांचण्यास मिळत असत व आमच्या सारखे दुसऱ्याचें ताब्यांत राहणाऱ्यास सहीसामाशीं वांचण्यास स्वप्न पडत असत. बरें जे वर्गणीदार हीं पत्रें वांचीत असत ते तरी वर्गणी देते होतें कां त्या बिचाऱ्यांनीं तर मुळींच फांटा वर्गणीस देऊन बदल्या झाल्या बरोबर देऊं हीं अक्षरें मुखांतून काढून चालते झाले. ह्या गोष्टी तर भिडेभिडे पोट वाढें ह्या लगीसारख्या झाल्या. त्याचे वेळेस Times of India हें पत्र मोलाचें असल्या कारणानें घेण्याची जरूर नसून फक्त एक दोन वर्गणीदारांकरितां घेत असत तर तें करणें रास्त नव्हतें. ज्या लोकांनीं Times of India वांचलें त्यापैकीं फक्त एका वर्गणीदारांनीं वर्गणी दिली असें माझे कानावर आलें आहे. एक वर्ष वर्तमानपत्रें आल्यावर वर्गणी देण्याचें सामर्थ्य आहे किंवा नाहीं ह्याचा पूर्ण विचार न करितां पत्रें सुरूं ठेविलीं त्या कारणानें त्या बिचाऱ्या पत्रकारांचे पैसे अद्यापही सांचत चाललें आहेत, पत्र बंद केलें तर लायब्ररी चालणार नाहीं या हेतूनें तें वर्गणी न देतां तसेंच पुढें चालूं देणें ह्मणजे दुसऱ्याचें नुकसान करणें आहे तर असें करणें रास्त नाहीं. खरोखर पाहूं गेलें असतां वर्तमानपत्रकार आपलीं पत्रें वर्गणी दुसऱ्याकडे सांचूं देतात यांचें कारण त्यांचा भिडस्तपणा परंतु हा भिडस्तपणा दुसऱ्यास व आपणास बुडविणारा आहे या कडे तें मुळींच लक्ष देतनाहींत. हीवर लिहिलेली व्यवस्था बरेच दिवस चालल्यावर जुने व्यवस्थापकांनीं नवीनांस त्या कामाचा चार्ज दिला. परंतु त्यांचे हातूनही याची नीट व्यवस्था होऊन वर्तमानपत्रें वर्गणीदारांत नीट रितीनें वांचण्यास सांपडतील अशी उमेद मागील आठ महिन्यांत दिसून आली नव्हती. नवीन गृहस्थांनीं देखील पत्रें बंद करितां तीं तशीच चालूं ठेविलीं. ती कोणी वांचली नाहींत व कांहींतर बंद झालेल्या लायब्ररींत निराश्रीत पडलेलीं सांपडतील. सध्यां कांहीं त्या संबंधानें हालचाल होत आहे परंतु वर्गणीदारापासून वर्गणी वसूल करण्याची जी नवीन schesse (युक्ति) काढली ती विचित्र आहे कारण अशा तऱ्हा मी सुमारें शेंदिडशें लायब्ररऱ्या पाहिल्या तेथें तर नाहीं यांत शंका नको. ही वर लिहिलेली हकिकत जर खरी असेल तर फार वाईट आहे व खोटी असेल तर मात्र माझें लिहिणें चुकीचे आहे. आतां सर्व रित्या माझी चिखली येथील पुर्वीचे वर्गणीदार जे आहेत त्यांत व तेथील दुसरें साहुसावकारी व खानगी शिकलेले नोकरास विनंती आहे कीं ज्या ग्रहस्थांनीं ही लायब्ररी स्थापन केली व त्यांनीं त्यासाठीं जे श्रम घेतले त्याचा लय त्या गृहस्थाचे देखत होऊं न देतां त्या लायब्ररीचे पुनराजिवन व्यवस्थेशीर करावें व तें करतील अशी उमेद आह.

आपला.
उन्हाळमित्र.

रा० रा० वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस

बुलठाणें जिल्ह्यांत ज्या नवीन सहा जागा मंजूर होऊन आल्या होत्या त्या तारीख दोन अगर तीन रोजीं दिपुटी कमिशनर साहेब बहादूर हे मुक्काम चिखली येथें दौऱ्यावर असतांना भरल्या. त्या जागीं भरतांना साहेब बाहादुरांनीं इंग्रजी नव्हा इयत्तेपर्यंत शिकलेल्यासच त्या जागा बहुतेक दिल्या त्यामुळें इंग्रजी शिकणारांस हें एक प्रकारचें उत्तेजनच आहे. व हमेशा जागा भरणें त्या इंग्रजी वाल्यास दिल्यास खरोखर फार उत्तम होईल या वेळेसही मला भिती पडली होती कीं, केवळ मलकापूरच होईल कीं काय? बुलठाणें कचेरी संबंधानें आणखी कांहीं मजकूर लवकरच येईल. आतां ह्या जागा संबंधानें दुःख इतकेंच वाटतें कीं आमच्या या गरीब शाळा खर्यांतील हुषार तीन मास्तर खातें सोडून तिकडे गेले. एक देऊळगांव येथील बारा रुपयाचे मास्तर दुसरे खापगांव, तिसरें नांदगांव हें मास्तर व अशाच रितीनें दुसरें मास्तर लोक आपल्या पगारापेक्षां कमी पगारावर कां जातात यासंबंधानें त्या खात्याच्या अधिकाऱ्यांनीं विचार करणें रास्त आहे.

ता० १९-११-८६

आपला
(एक क्ष.)

वऱ्हाडसमाचार

मिती कार्तिक वद्य ११ शके १८०८

धंदे व कला शिकविण्यासंबंधीं मुंबई सरकारचा ठराव.

४३ अंकावरून पुढें चालूं –.

अशा प्रकारची स्थिती आपल्या देशांत अझून स्वप्नींही नाहीं. काम न करितां देखील भीक मागून सारा जन्म घालविणारे व आपल्या बायका पोरा सुद्धा सर्व संसार भिकेवर चालविणारे लोक आपल्या देशांत शेंकडों आहेत म्हणजे आजच्या स्थितीस पोट भरण्याची बिलकुल भ्रांत नाहीं. परंतु हीच स्थिति निरंतर राहाणार नाहीं हें उघड आहे. फार कशाला जी स्थिति दहा वर्षां पूर्वीं होती त्यांतच आज किती फरक आहे. यावरून दिवसेंदिवस पोटास मिळण्याची फार मारामार पडणार आहे. शिवाय असा एक नियम आहे कीं जसजशी सुधारणा होत जाते तसतशी खेडेगांवांतील वस्ती कमी होऊन शहरांतील लोकांची संख्या वाढत जाते. कारण खेड्यांत जमिनी असणार नियमीत तितक्याची लागवड करण्यास नियमीत मनुष्यें असलीं म्हणजे बाकीच्यांना अर्थांतर कांहीं तरी उद्योग तर पाहिजे या मुळें सहजच खेडेंगांवांतील अधिक लोक शहरांत येतात व त्या मुळेंच कामकरी म्हणून निराळेच बनतात. या लोकांचा धंदा फक्त शहरांत राहून काम धंदा करण्याचा होतो यांचा शेतकीचा संबंध नाहींसा होऊन त्यांस केवेळ मोलानें कामें करावीं लागतात. अतां हें उघड आहे कीं हिंदुस्थानांत प्रजा वीस वर्षां पूर्वीं पेक्षां वाढली आहे व पुढें ही वाढेल या करितां पुढें जो मजूरदार लोकांचा भरणा होणार आहे त्या करितां आज पासूनच तजवीज करण्यास लागणें भाग आहे. आतांपासून लोकांस यांत्रिककलांचें शिक्षण देण्यास प्रारंभ केला पाहिजे ह्मणजे कांहीं कालांतरानें त्यांस काम करण्याची बरीच शिताफी येईल व पुष्कळ लोकांस अन्न मिळण्याचें साधन करून दिल्या सारखें होईल. यांत्रिककलांचा प्रसार करण्यांतही सरकार ह्मणजे मोठीशी मदत करूं शकेल असें आह्मांस वाटत नाहीं. यागोष्टी सरकारचे मेहेरबानीवर मुळींच अवलंबून नाहींत ज्यांचे त्यास हीत समजल्याखेरीज या गोष्टी जितक्या चांगल्या रीतीनें चालाव्या तितक्या चालणार नाहींत. जर लोकांना होऊन कांहीं गोडी नसेल तर सरकारच्या भराभर मदतीनें देखील कांहीं होणार नाहीं. जसें एखादें झाड मुद्दाम खातें घालून परक्या देशांत वाढविलें असतां सदोदीत टिकण्याचा संभव नाहीं त्याप्रमाणेंच यांत्रिक कलांचा प्रसार लोकांना समजूं लागून त्यांनीं स्वतः असल्या गोष्टींत लक्ष घालण्यास सुरवात केल्या खेरीज दिसून येण्याजोगें कांहीं एक होणार नाहीं. वऱ्हाडांत यांत्रिककला शिकविण्यासाठीं सरकारांनीं निदान कांहीं ठिकाणीं शाळा घालून लोकांस थोडीशी गोडी लावण्या पुरती खटपट केली ह्मणजे बस आहे. पुढचा भाग सर्व लोकांचे कर्तृत्वाचा आहे. या संबंधानें नुकत्याच झालेल्या वऱ्हाड एजुकेशनल कान्फरन्स मध्यें रा. रा. कृष्णाजी मल्हार यांनीं वाचलेल्या निबंधाचा थोडक्यांतच निखालसपणें पुढें विचार करूं.

तिसरा भाग ललितकला ज्यास इंग्रजींत फाइन आर्टस् अशी संज्ञा आहे. या पैकीं ड्रॉइंग ह्मणजे चित्रकला मात्र आजच्या मितीस वऱ्हाडांत प्रसार करण्या जोगी आहे. ललितकलांचा उपयोग व त्याची चीज म्हटली म्हणजे आवश्यकतेच्या गोष्टी झाल्यानंतर होणार आहे हें उघड आहे. तूर्त याविषयीं विशेष लिहिण्याची जरूर नाहीं.

वऱ्हाडांतील म्युनिसीपालीटयांचा वार्षिक रिपोर्ट. सन १८८५-८६.

सदर रिपोर्टाची एक प्रत आलेशान रेसिडेंट साहेब यांच्या हापीसांतून आह्माकडे आली तिचा आह्मी आभारपूर्वक स्वीकार करितों. यंदा वऱ्हाडांतील सर्व म्युनसीपालीट्यांची संख्या गुदस्त सालीं होती तीच आहे. सर्व म्युनसीपालीट्या एकंदर ७ असून त्यांच्या ताब्यांतील लोकसंख्या ११८०७४ आहे. यवतमाळ सारख्या जिल्ह्याच्या ठिकाणीं केवळ लोक संख्येच्या कमताई मुळें अद्याप अशी मंडळी स्थापन न झाल्या मुळें लोकल सेल्फ गव्हर्नमेंटचे रूल तयार होऊन ते अमलांत येईपर्यंत या छोटेखानी पण टुमदार शहरास चुरमुरे खात राहावें लागत आहे याचें आम्हांस वाईट वाटतें. आमचे येथील विद्वान् लोकप्रिय व उद्योगी मि. सदाशिवराव भागवत हल्लीं त्या जिल्ह्यांत गेले आहेत तेव्हां ते या विषया संबंधीं कांहीं खटपट करतील अशी आह्मी आशा करितों. या सालीं रयतेनें सभासद निवडण्याची रीत तीन ठिकाणच्या म्युनसीपालीट्यांना लागूं होती, व या रीतीनें उमरावती मुनसीपालीटींत १० व खामगाव येथें ८ सभासद निवडले गेले, व त्यांच्या निवडणूका रेसिडेंट साहेबांनीं एक वर्ष पर्यंत कायम ही केल्या. ही निवडणुकीची रीत वऱ्हाडचा म्युनसीपल कायदा सुरूं होई पर्यंत आणखी दुसऱ्या म्युनसीपालिट्यांना लागूं करावयाची नाहीं असा आलेशान रेसिडेंट साहेबांनीं आपल्या ठरावांत शेराही दिला आहे. ही पद्धत चांगल्या रीतीनें अमलांत आणिली असतां खरोखर फायदेशीर आहे परंतु आमच्या वऱ्हाडांत कियेक ठिकाणीं इलेक्शन म्हणजे केवळ फार्सच होतो. ही रीत सुरू करण्याचा मुख्य उद्देश विद्वान्, समर्थ, शहाणे, आणि लोकप्रिय असे गृहस्थ कमेटींत निवडले जावे असा आहे परंतु कित्येक ठिकाणीं याच्या अगदीं उलट प्रकार दृष्टीस पडतो. उदाहरणार्थ उमरावती येथील मुनीसिपालिटी च्या मि. मुधोळकर यां सारखे लोकप्रिय होतकरू आणि विद्याविभूषित लोक मंडळींत येत असतां केवळ ते निरपेक्षतेनें आपलीं मतें देतील व आपल्याला अडथळा करितील एवढ्या साठींच त्यांना कमिटींत घेऊं नये या सारखी दुसरी हास्यास्पद गोष्ट ती कोणती? असो. सर्व म्युनिसीपालीट्यांच्या सभासदांची एकंदर संख्या यंदा १११ होती व यापैकीं ४९ गृहस्थ सरकारी कामगार आणि ६६ खासगी सुखवस्तु गृहस्थ होते. एकंदर संख्येंत ३४ युरोपियन असून ७७ एत्तद्देशीय होते. प्रजेनें निवडलेल्या मंडळींत युरोपियन गृहस्थ काय ते एकच निघाले. उत्पन्नाच्या संबंधानें उमरावती, खामगांव, शेगांव, इलिचपूर आणि वाशीम येथील कमिट्यांचे पाऊल फार पुढें आहे. या म्युनिसिपालीट्यांचें उत्पन्न यंदा गुदस्त सालपेक्षां १२२०२ रुपयांनीं वाढलें. अकोला व अकोट येथील कमिट्यांचें उत्पन्न ५०५९ रुपयांनीं कमी झालें. परंतु हा कमीपणा नांवाला आहे. यंदा कर वगैरे उशिरानें बसविल्या कारणानें हा कमीपणा आला असें मे. कमिशनर साहेब आपल्या रिपोर्टांत लिहितात. म्युनिसिपाल कमिट्यांच्या उत्पन्नाचीं मुख्य साधनें टाऊनफंड व मार्केट ड्यूटी वगैरे आहेत. त्यांचा वसूल यंदा बराच वाढला आहे तेणेंकरून म्युनिसीपालिट्याही दरवर्षी श्रीमंत होत चालल्या आहेत. [पुढें चालेल.]

उमरावती शहरचे म्युनिसिपाल कमिटीचे सन १८८७-८८ साला बद्दल बजेट.

वऱ्हाडांत म्युनिसिपाल कमेट्या होऊन बरेच दिवस झाले तरी आमचे आकोल्या खेरीज इतर कमेट्यांची व्यवस्था जशी असावी तशी नाहीं. सुदैवेंकरून आमच्या शहरचे लोकांचें कमेटीच्या कामाकडे लक्ष जास्त असल्यामुळें या ठिकाणीं ज्या रीतीची सुधारणा दृष्टीस पडते तशी इतर ठिकाणीं पडत नाहीं. उमरावती शहरा सारख्या मोठ्या ठिकाणीं कमेटीचें कामाकडे फार दुर्लक्ष होत असल्या बद्दल आह्मी अनेक वेळीं लिहिलें आहे. उमरातीस विद्वान् म्हणविणारी मंडळी पुष्कळ असून शिवाय उद्मी, सावकार वगैरे लोकही बरेच आहेत. अशा ठिकाणीं कमेटीच्या कामाची व्यवस्था चांगली असण्यास सर्व सामग्री तयार असून ही त्याची फार हयगय होते याचें कारण सकृद्दर्शनीं दिसून येत नाहीं.

आपणास एका सालांत उत्पन्न किती होणार व आपण त्या मानानें खर्च किती केला पाहिजे याविषयीं विचार करणें जितकें प्रत्येक मनुष्यास खासगी व्यवहारांत आवश्यक आहे तितकें किंबहुना त्याहून अधिक सार्वजनिक कामांत आवश्यक आहे. उत्पन्नापेक्षां खर्च अधिक असूं नये हा जो साधारण नियम व्यक्तिमात्राचे व्यवहारास लागूं आहे तोच कमेटीचे व्यवहारास लागूं आहे. सालोसाल अंदाजानें तयार केले ल्या जमाखर्चाच्या खर्ड्या प्रमाणें जमा व खर्च होत गेला तर बहुतेक कर्ज काढण्याची कधीं पाळी येत नसते. उमरावती येथील कमेटीच्या खर्ड्यांत एकंदर उत्पन्न सुमारें ४८,००० रुपये आहे व खर्च सुमारें ६१,००० आहे. खर्चाच्या मोठ्या बाबी म्हटल्या ह्मणजे गांवांतील मोऱ्यांचें पाणी काढून नेणें, शौचकूप साफ करणें, रस्ते दुरुस्त करणें, व नवे करणें शहरांत दिवे लावणें, गटारें बांधणें, इत्यादि कामें असतात.

उमरावती शहरासारख्या ठिकाणीं मोऱ्यांचे पाणी वाहून नाण्यासारखीं गटारें असणें अतिशय अवश्य असल्या मुळें तीं बांधण्याकरितां सालोसाल उमरावती कमेटींतून पैसे अलीकडे येऊं लागले आहेत; परंतु त्यांपैकीं वार्षिक खर्ड्यांत असलेली सगळी रक्कम खर्ची पडत नाहीं त्यांतून कांहीं तरी शिल्लक राहत असते. वास्तविक म्हटले म्हणजे मोठ्या शहरांत गटारें लवकर बांधून टाकलीं जावींत हें गांवांतील घाण नाहींशी होऊन लोकांच्या आरोग्यते साठीं जरूर आहे. तरी उमरावतीस गटारें होणें हें सालीना दोन हजार अगर चार हजार रुपये खर्च करून कधींही होणार नाहीं. त्यास युक्ति एकदम कर्ज काढून गटारें बांधलीं पाहिजेत हीच दिसते हल्लींच्या तऱ्हेनें कांहीं ठिकाणीं गटारें बांधलेलीं आहेत परंतु त्यांतील पाणी पुढें निघून जाण्यास मार्ग नसल्यामुळें त्यांत पाणी तसेंच सांचून उलटी दुर्गंधी मात्र उत्पन्न होते, व गटारांतून शेवटीं पाणी गाड्यांत घालून काढून टाकावें लागतें, अगर रस्त्यावर काढून टाकावें लागतें. अशा रीतीनें मोरींचें पाणी नेण्याचा मोठा खर्च लागतो तो लागतोच आणि उलटी गांवांत मात्र कांहीं दिवस घाण सुटते. एकदम कर्ज काढून गटारें बांधलीं असतां मोऱ्या साफ करण्यास हल्लीं जितके लोक लावूनही चांगलें काम होत नाहीं तितके लोकही लागणार नाहींत व कामही जास्त चांगल्या रीतीनें होईल. हल्लींच्या तिप्पट खर्च जरी केला तरी गांवांतील एकंदर मोऱ्यांचें पाणी कधींही पूर्णपणें काढिलें जाणार नाहीं. परंतु तींच गटारें बांधलीं म्हणजे काम फार सुरेख रीतीनें व थोडक्या खर्चांत होईल. आतां या कामा करितां सरकार कदाचित् कर्जाऊ रुपये देईल परंतु या कामास सुमारें ७५,००० रुपये लागतील असा अदमास आहे तितके रुपये लागल्यास त्यांचें व्याज शेंकडा चार टके प्रमाणें वर्षांचे तीन हजार रुपये होतात ते तीन हजार रुपये व मुद्दल फिटावें कसें? ह्या रुपयांची फेड होण्यास किमान पक्षीं कांहीं दिवस तरी पट्टी वाढविली पाहिजे त्याशिवाय गति नाहीं. या खेरीज ही एक उपाय आहे. परंतु बहुतकरून उमरावती येथील कमेटींतील मेंबरांचे लक्षांत तो उतरणार नाहीं. तो असा कीं मोगलाईच्या वेळची जमिनीखालीं उत्तम मोरी बांधलेली आहे ती रस्ते सालोसाल वर चढविल्या कारणानें खालीं दबली आहे; ती काढून त्यांतील गाळ स्वच्छ करावा. गांवांतील बहुतेक सर्व भागास मोगलाई मोऱ्या आहेतच व त्याही उत्तम चुनेगच्ची पक्या मोऱ्या आहेत. त्याचा उपयोग करण्याचे मनांत आणले असतां फक्त मोऱ्या उकरून काढण्यास व त्यांतील गाळ काढण्यात जो खर्च लागेल तेव्हढाच. वऱ्हाडांतील सानिटरी कमिशनर डाक्टर लॅटल साहेब यांचें मत असें आहे कीं जमिनीखालील मोऱ्यांत रोगराई जास्त वाढते म्हणजे ओंगळ पाणी गांवांत मुरून त्यामुळें दुष्ट ताप वगैरे उत्पन्न होतात; व याच कारणानें जमिनीखालील मोऱ्या काढीत नाहींत असें समजतें. या मतांत खरेपणा कितपत आहे हें सांगवत नाहीं. कारण अद्याप या गोष्टीविषयीं मतभेद आहे. कसेंही असलें तरी एवढी गोष्ट खचित् आहे कीं गटारें बांधून गांवांतील वाईट पाणी गेलें पाहिजे व असें न करणें म्हणजे कमेटीची आपल्या एका चांगल्या महत्त्वाच्या कर्तव्यांत चूक होते. हें लक्षांत आणून कमेटीनें याविषयीं लवकर चांगला बंदोबस्त करून हा त्रास नाहींसा केला पाहिजे. (पुढें चालेल.)

The Berar Samachar

MONDAY 22 NOVEMBER 1886

THE JUDICIAL SCHEME FOR BERAR.

Enough has by this time got out of the Judicial Scheme for Berar for the public to comment upon it. It is now well known that the main features of the scheme proposed by Mr. Cordery to the Government of India are not quite approved of by the Governor in Council. The Resident's scheme consists of two judges for the High Court to be located in Berar, two Assistants in East and West Berar to dispose of first Civil appeals and on the criminal side to be Assistant Sessions Judges. The most noticeable feature of this scheme is that the Deputy Commissioners who are at present in charge of a District and are in fact the District Courts, are to be entirely relieved of original as well as Appellate Civil Jurisdiction. Also the Civil Courts are to be made stationary.

The Judicial and executive functions have, under the system now in force in Berar, to be performed by the same officers. This has been the fruitful source of very great inconvenience to suitors and not unoften has caused injustice to parties. An officer passing an order in his executive capacity must be an extraordinary being indeed if he can so utterly divest himself of foregone conclusions as executive officer, & can so utterly forget his former personality as to be an unbiased and impartial Civil Judge. Even men like Colonel Menzies who were known as about the best Lawyers in Berar could not quite forget the orders they had passed on the executive side. This often caused great hardship on litigant parties; on the revenue side the enquiries must necessarily be very perfunctory and the parties were told to go to the Civil Courts and when they did go to Civil Courts, naturally the orders passed on the revenue side could not be easily passed over. This has been a crying evil for the many past years and the Judicial Commissioner has long since advocated the necessity to separate the two functions, in consideration of the advance in general knowledge of the people and their consequent perception of the injustice caused, as also in consideration of the enormous work which fell to the District officers. It has taken a good many years to induce the Local Government to remedy this state of things at last by suggesting to the Governor in Council a scheme calculated to effect the intended change. It would ap-

pear, however, that the Governor General is not quite prepared to adopt the Resident's scheme on account of its entailing a great expense.

Before commenting any further on the scheme proposed by the Governor General it will be better to give a succint view of short comings of the present Judicial system. The grievances that are most felt are in short these-first the location of the Local High Court beyond the province at a very great distance causing great inconvenience, personal suffering and enormous expense to those seeking justice and in many cases practically barring appeals to the High Court; secondly the dual functions executive and judicial to be performed by the same set of officers, causing injustice as explained before; and thirdly the itinerant character of our Civil Courts which is obviously a very great inconvenience to parties and their witnesses. Any scheme suggested must obviate all these difficulties, if it is really intended to do good to the public at large and to be of any practical value. Applying this test to the alternative scheme suggested by the Secretary to the Viceroy it will appear that only the first difficulty is solved while the other two which are by far very much felt by the public are not overcome in any perceptible degree. In the alternative scheme proposed the High Court is to have only one Judge; there is to be one Sessions Judge who is also to relieve the District Courts at Amraoti and Akola of Original Civil Suits of values above 5000. Appeals in suits of the value of 500 or less are to lie to the Deputy Commissioners and all appeals above that are to lie to the High Court. Now the District officers will be burdened with Civil appellate work as heretofore and only the two Deputy Commissioners of Akola and Amraoti will be partly relieved of their original Civil work. All the old moving of the Courts and the missing up of the two functions executive and judicial is inviolably preserved intact in this scheme. There is nothing at all to recommend in the scheme, which hardly takes us out of old evils. Perhaps we are mistaken; the expense, no doubt, is less in this latter scheme. If any body, the Finance Committee is responsible for making the Government of India so particular about economy and giving it such a scrutinizing sight. But may we not ask, if the public convenience and the manifestly absurd state of things have no consideration? Are we to save at any cost? The revenues from the court-fees in Berar are more than enough to cover the expense required to meet the scheme proposed by the Resident. The Government will not be acting fairly if the public convenience is not consulted although the public contribute quite enough and more to meet the requisite expenditure that will be caused by the changes.

We are informed that some of the points have been urged to the notice of the Viceroy in the address adopted by the Berar public and to be presented at Hyderabad. It is to be hoped that the Viceroy gives his best consideration to the subject. In our opinion the Resident's scheme is by far the better of the two and we should be satisfied at present if only the scheme of the Local Government is approved and sanctioned by the Secretary of State for India.

We learn from the Times that a meeting of the Poona Sarvajanik Sabha was held in the Joshi Hall on 10th, November last when a memorial was adopted representing that it would be highly impolitic to close the Deccan College. It was urged that it would be a distinct breach of faith in the first place on the part of Government to abolish the Deccan College, secondly that there was no competent body at present available to take charge of the College, and thirdly because if there was such a body the step would not cause financial relief to the state. We are ourselves yet unable to say whether or not it would be advisable to close the Deccan College. If in a place like Poona the people are not yet prepared to take higher education under their charge, we cannot certainly suppose that the abolition of the College would be a discretionate proceeding. If Government have mooted the question with a view to gauging popular sentiment, then of course we have nothing to say; but it is an undoubted fact that even the Deccan education society is not at present in a position to accept the onerous responsibility that would be laid upon their shoulders by the transfer of the institution to the society. The society is very wise in not undertaking responsibilities which it is not in a position to meet with credit to itself and to the public. But even if Govrrnment have the project in contemplation they ought as wise men to postpone it to a future day out of respect to the unanimous sentiment of the people.

Doctor Govind Vyankaji Khot L. M. and S. has gone from amongst us. He was not only very well up in his profession but he had the rare qualities of being thoroughly straightforward, and conscientious. During the past 5 years that he was at Amraoti he made himself very popluar and extremely useful to rich and poor alike. It is some consolation to think that he is going as Durbar physician to the state of Rutlam. He will be daily missed by his many friends and admirers at Amraoti who held a meeting in his honor and escorted him to the Station. We wish him all joy and prosperity.

We present to our readers a summary of a lecture delivered by Hon. Mr. Ranade in Madras on "Hindu Ideal of duty." As usual the lecture is replete with good sense and sensible observations. We feel sure that our readers will carefully study the remarks of this eminent man who has been devoting his life to the study of Indian questions and doing his best to advance the cause of Indian people in the way he thinks best. We have no space to give the speech in full today as we wanted to do.

The lecturer began by saying that the subject for that evening's lecture was fixed in this way:- an esteemed friend of his had thought that, under existing circumstances, it was necessary that a declaration should be made of "what loyal Hindus should do for the advancement of the welfare of their land." On thinking over the matter it occurred to him that to put the word 'loyal' before the word 'Hindus' was a superfluity, for if the Hindus were anything they were loyal to the backbone. (Applause) Then, again, the title appeared to be inconveniently long so he had to cut it down to "The Hindu Ideal of duty." The lecturer first looked at the matter from a historical point of view. From the history of various nations, it would be found that the ideal of duty, as understood by the Greeks Romans, Jews, Mahomedans, Chinese, &c., although essentially the idea was the same in all yet the ideal developed on different lines, in different countries, and at different times. Duty was understood by all nations to mean a responsibility felt by an individual that there was some power, either in himself or above him, which responsibility was of a sort to compel him to action or restrain him from action. Somebody has observed that God, even though His existence was a postulate in all religions, has been developing on different lines in different countries, and at different times. The same God was jealous God with the Jews, Almighty or absolute with the Mahomedans, Father with the Christians, the imminent soul and spirit of the world with the Hindus, Purity and Light with the Parsees and so on. With the Greeks duty meant culture- culture of the beautiful, the pleasing, the excellent, &c. It was more or less an unformed idea then, and had nothing in it of a peremptory sense which duty had acquired in later times. The ideal which a nation worshipped, was reproduced in that nation's greatest men, and so it was with the Greeks, that among their greatest artists were those who tended to reproduce the finest sculpture, &c. Obedience, discipline, and self-control were virtues which were very rare in Greek times. The circumstances of the history of the Romans gave to the idea of duty a more decided and emphatic character than the Greeks ever learnt to know. The Romans prided themselves on the fact thst they were citizens of a commen wealth, and hence their idea of duty was a conception which subordinated self to the common welth. The claims of the State were irresistable. and individuality was subordinated to it. The Romans believed in a perfect obidience to the State, and it was that idea which conduced to make the Romans what the Greeks never became. The Greeks with all their brilliance, were like butterflies -- they flourished and shone forth for a while, and within two or three generations the whole thing crumbled away. With the Romans it would be found that 400 or 500 years of citizenship had so cemented them into a compact mass, that they were able, not only to conquer the world, but to retain that conquest for hundreds of years. Rome gave the world well ordered laws, a good jurisprudence, Municipalities, and the elements of local freedom, with which the people of India were now becoming familiar. Those were the results of the Roman ideal of duty. A Roman would sacrifice himself completely to the common wealth, which had claims on him overriding every other consideration. With the Jews the ideal was that God was present as a ruler among them, and that they were God's elect people. The Jews were a jealous nation and their God was a jealous God. They never advanced beyond that original conception, and the way in which they believed that God had written for them commandments, which were absolute, that distinguished that nation and still distinguishes it, had made them a pertinacious people who had outlived all persecution. The Jewish ideal, there fore, was absolute obedience to God's commands. They were a sour, bitter-spirited, hot-headed, exclusive, and pugnacious race. The Chinese ideal of duty was clothed in the one general feature "Honor your parents " No matter how unreasonable the behests of the parents might be, the children must abide by them. With the Christian, the ideal was not so much "Love thy neighbour as thyself,. " but "Take up your cross and follow me (Christ)" That was a conception of duty which neither of the other nations had been able to realize. The world was full of trials and temptations, and it was Christian's duty to actively struggle with those trials with the cross in his hand and either fall a victim or conquer in the fight. The conception of love had not so much developed. The Christian idea of struggling with difficulties was a very healthy, strong, and manly conception of duty with which the Hindus had more reason to be satisfied than with the other. The European Christian nations had come into contact with the Greeks, Romans, Jews and themselves, and thus produced a compound result of four conceptions. They combined the Greek love of the beautiful, the Roman love of sacrifice to the State, the Jewish pugnacity, and the Teutonic love of struggling with difficulties and to conquer. Those four made up the character of the present European Christian nations, and that was the great lesson to be learnt from the history of the nations. There they had the four conceptions so beautifully fused into one form, in which all the four excellencies were reproduced as to harmonize and lend strength to each other.

वऱ्हाड.

व्हाइसराय साहेबांची स्वारी बुधवार पासून चार दिवस हैद्राबादेस आहे ह्या वेळांत साहेब बहादूरांस मानपत्र देण्याकरितां वऱ्हाडांतून दहा गृहस्थ सह्यांची बिंडोळीं घेऊन गेले आहेत. मानपत्राच्या मसुद्यांत प्रथमतः गर्भश्रीमंतीच्या बाण्याप्रमाणें या प्रांताचा उत्कर्ष चांगल्या गोडस शद्बांनीं दर्शवून लेडी डफरीनच्या 'सत्कृत्य' विषयीं लोकांच्या तर्फे स्तुती केली आहे. वऱ्हाडांतल्या वऱ्हाडांत हायकोर्ट असावें, दिवाणी व मुल्की कामें स्वतंत्र चालावीं, वऱ्हाडचा कायदे कौंसिलांत प्रतिनिधि असावा, इत्यादि आवश्यक गोष्टी लाट साहेबांच्या नजरेपुढें आणण्याची अनुज्ञा मागून नंतर व्हाइसराय साहेबांस दीर्घायुष्य चिंतितांनां स्थानिक स्वराज्याच्या लाभाबद्दल लोकांचे आभार दर्शविले आहेत.

मानी मि. ह्युजेस यांच्या जागीं मि. स्टॅनले मरे यांची नेमणूक झाल्या कारणानें ते तिकडे गेले असें समजतें.

मि. गणेश श्रीकृष्ण खापरडे ए. अ. क. मोर्शी यांस मि. निजामुद्दीन यांच्या मदतीला असिस्टन्ट डि. जज्ज नेमिल्याचें कळतें.

मि. सफदरअली तहसिलदार मुर्तिजापूर यांस मोर्शी येथें ए. अ. क. नेमिलें असें समजतें.

रा. रा. देवराव विनाक व रा. रा. रंगनाथ नरसिंह हे लेडी डफरीन फंडास पृथक् पृथक् पांचशे रुपये देऊन त्या सभेचें 'लाईफ मेंबर' झाले आहेत.

मे. डायरेक्टर साहेब खामगांवकडे व मे. एजुकेशनल इनस्पेक्टर वाशिमा कडे दौऱ्यावर असल्याचे कळतें.

वर्तमानसार.

कोल्हापुरापासून मिरज पर्यंत आगगाडीचा रस्ता बांधण्याची सरकारानें परवानगी दिली असें म्हणतात.

वेंगुर्ल्याच्या किल्ल्याची दुरस्ती करण्यास्तव ३६०० रु. देण्याची सरकारानें मंजुरी दिल्याचे समजतें.

येत्या फेब्रुवारींत पुण्यास गुरांचें व शेतकीचें प्रदर्शन होणार आहे.

इंग्लंड व टर्की सरकार यांजमध्यें थोडे दिवसां पासून बेबनाव झाला होता तो नाहींसा होऊन पूर्ववत त्यांचें सख्य झालें.

बलारीकृष्णा रेलवे बांधण्यास स्टेट सेक्रेटरीनीं एक कोटी ८८ लक्ष रुपये खर्च करण्याची मंजुरी दिली.

मि. हर्बर्ट ग्ल्याडस्टोन ता. २५ रोजीं विलायतेतून हिंदुस्थानांत येण्यास निघणार.

मलबार प्रांतांत एक प्रकारचीं वानरें आहेत तीं पंख्याची दोरी ओढून वारा घालण्यास शिकतात.

आबिसिनियाचा राजा युद्धाची तयारी करीत आहे असें ह्मणतात.

फ्रान्स देशांत विवाहितांपेक्षां अविवाहित लोकांची संख्या अधिक असल्यामुळें अविवाहीत मनुष्यावर कर बसविण्या विषयीं फ्रेंचसरकारास सूचना झाली आहे.

लंडन येथील कित्येक सोशियालिस्ट असें सांगतात कीं आम्हांपैकीं हजारों लोक नित्य कवायत शिकण्याकरितां जमत असतात व प्रसंग आल्या असतां एक लक्ष लोक आम्ही लढण्यास उभे करूं असें म्हणतात.

ब्रह्मदेशांतील बंडावा दिवसेंदिवस वाढत चालल्यामुळें आसामांतील लष्करास अव्हा येथें जाण्याविषयीं हुकूम झाला.

हिंदुस्थानांत सिव्हिल सर्व्हिसची नोकरी मिळण्याबद्दलच्या परीक्षेस आरंभ ता. १ जून १८८७ रोजीं होईल.

पार्लमेंट सभेचें काम ता. ९ दिसेंबर पर्यंत चालूं होण्याचें तहकूब राहिलें.

निजामहैदराबादेस लेडी डफरिन फंडास्तव १८,००० वर्गणी जमा झाल्याचें समजतें.

मद्रासेंत ता. १० रोजीं मोठें तुफान झालें; व स्वर्णमुखी पुल मद्रासेहून ८१ मैल लांब आहे तो पडल्यामुळें तीन आठवडेपर्यंत व्यापार नीट चालणार नाहीं असा आदमास आहे. सु० प०

नोटीस.

जानु वल्लद कचरू माहार राहणार पारस हल्लीं मुकाम अकोलें यांस.

खालीं सही करणार ईसम ३ तीन यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मी आम्हांस तारीख १६।१०।८६ ची नोटीस दिली त्यांत तुह्मीं लिहितां कीं मौजे बारलींगे तालुके बाळापुर येथील शेत सर्वेई नंबर ४२ यातील तोडलेली लाकडें आकोल्यास पोंहचती करण्या बद्दल रुपये ३२० दिले तर ते रुपये तुह्मी मुळीच दिले नाहीं. तुह्मी नोटीशींत लिहिता ते सर्व खोटे आहे. बाकी तुमचीं लाकडे आह्मीं करारा प्रमाणें आकोल्यास पोंहोचती केलीं त्या बद्दल आह्मांस तुमचे जवळून रुपये १२० घेणे आहे तर ते रुपये तुह्मी हिं नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसाचेआंत आणून द्यावे तसे तुह्मी ह्या मुदतीचे आंत जर न केलें तर रीतीप्रमाणें कोर्ट मार्फत फिर्याद करून रुपये भरून घेऊं कळावें. तारीख १५ नोंवेंबर सन १८८६ इसवी.

सह्या.

माधवराव गोविंदराव देशमुख. दस्तुर खुद.

भगवानजी वल्लद दावलजी पाटील मौजे रिधोरे दस्तुर खुद.

शिदु वल्लद लक्ष्मण तेली निशानी खुद हातची असे.

नोटीस.

नोटीस वामन सखाराम एव्हरे कोमटी दुकान पुसद तालुके पुसद जिल्हा वाशीम यांस खालीं सही करणार याजकडून देण्यांत येतें कीं, तुमची नोटीस तारीख१९—१०—८६ ची तारीख२५—१०—८६ चे वऱ्हाड समाचारांत दिली ती पावली त्याचें उत्तर कलमवार येणें प्रमाणें:—

१ पुसद येथें रामजी वामन एव्हरें या नावची दुकान आहे. ती सहा भावांची मालकीची नसून फक्त १ रामजी २ केशव ३ वामन या तिघांचे मालकीची आहे. व त्रिवर्गांचा हिस्सा ८५ ८४ चा सारखा आहे.

२ दुकानचें नांवापैकीं, रामजी वडील व वामन धाकटा असल्यामुळें असें नांव चालविलें. सदरहु दुकानांत सहा हिस्से नाहींत; हरी, गंगाराम, आणि बाळा मैत याची बायको या त्रिवर्गांस पर्वीच हिस्से दिले गेले यामुळें त्यांचा या दुकानांवर संबंध राहिला नाहीं.

३ रामजी मैत जरी झाला आहे तरी तो वडील होता व त्याचा पुत्र मी नामदेव आहे. रामजी मैत झाल्यापासून मी खुद्द नामदेव, केशव, व तुह्मी असें त्रिवर्ग मिळून दुकानाची वहिवाट करीत आहो. तुम्हास लिहितां वाचितां बरोबर येत नसल्या कारणानें सर्व दुकानचें काम मीच करीत होतो. व तुम्ही धाकटे असून वडील या संबंधानें मी मालक आहो.

४ दुकानचे एजंट तुह्मी एकटे नाहींत सबब तुमचे संमती शिवाय आम्हास पाहिजे तें काम करण्यास हरत नाहीं. रामजी मैत झाला तरी त्याचा वारस पुत्र मी असल्यानें मालकीचें नात्यानीं बरोबरीनें काम करीत होतो. याजकरितां दुकानचा मालक वडील मी, व मधवा केशव, आणि धाकटे तुह्मी असे समजले पाहिजे.

५ मजला वारसाचें सरटीफिकीटाची जरूरी नाहीं. कारण रामजी मैत झाल्यावर सर्व दुकानची वहिवाट माझे हातीं असून पैसा देणें व घेणें माझे कडे असल्यानें हाल पावेतों तशीच वहिवाट आहे करितां मजला अधिकार नाहीं. असें होत नाहीं.

६ ज्या पेक्षां वहिवाट माझी आहे त्या पेक्षां वारसाचें सर्टीफिकीटाची जरूरी राहिला नाहीं, आणि तुह्मी एकटे मालीक होत नसल्यानें मजला कुळाकडून पैसा वसूल करण्यास व पावती देण्यास पूर्ण अधिकार आहे. वडीलकीचा संबंध माझा असल्यानें तुह्मी आपला हिस्सा मागण्या बद्दल दावा आणावा व तुह्मी सदरहु दुकानचा पैसा एकटेच ८५ ८४ चे हिश्या शिवाय जास्ती वसूल करीत आहा त्याबद्दल तुह्मा पासून ज्यास्ती पैसा घेतल्याचे व्याज दोन रु० शेकडाप्रमाणें घेतलेला पैसा तोही वापस किंवा मजरा घेतला जाईल.

७ तुह्मी गंगाराम व हरी आणि मैत बाळा याची बायको यांस विनाकारण पुढ्यांत धरून त्याचा हिस्सा नसतां आमची नुकसान करण्याचे इराद्यानें तंटा चालविला आहे त्यामुळें हल्लीं दुकान बंद झालें. करितां दुकानांतील माल जो खराब होईल त्याची व जे लोकांकडून पैसा येणें ते मुदती बाहेर जाईल त्याची जोखीम तुमचेवर राहील. वर दर्शविलें प्रमाणें ८५८४ प्रमाणें हिसें करण्याकरितां आम्ही तुह्मास पुष्कळ वेळ समज दिली.

प्रस्तुत तुह्मास नोटीसीनें कळविलें जातें कीं. नोटीस पावल्याचे तारखेपासून दोन महिन्याचे आंत तुह्मी निकाल करून द्यावा या प्रमाणें न केल्यास दुकानावर अगर इतर मालांत तुमचा कांहीं एक हक्क न ठेवितां दुकान व माल ताब्यांत घेतला जाईल. कळावें तारीख१५ नोवेंबर सन १८८६ इ० मु० पुसद.

(सही) नामदेव व रामजी एवरे दस्तुर खुद.

केशव सखाराम एव्हरें पुसदकर दस्तुर खुद.

जाहिरात.

वऱ्हाड वक्तृत्वोत्तेजक सभेचा चौदावा समारंभ सन १८८६. इ०

जाहिरात देण्यांत येतें कीं, उमरावती येथें येत्या दिसेंबर महिन्याची तारीख २४ रोज शुक्रवार पासून ही मंडळी पुढें लिहिलेल्या विषयांत उमेदवारांची परीक्षा घेऊन बक्षिसें देण्याचा वार्षिक समारंभ सुरूं करणार आहे. याज करितां ज्या उमेदवारांची परीक्षेस येण्याची इच्छा असेल त्यांनीं आपले लेखी अर्ज खालीं सही करणाराकडे उमरावती शहर लायब्ररीच्या पत्यावर तारीख २५ दिसेंबरचें आंत पोंचतील असें पाठवावें.

विषय १ला—वऱ्हाडांत एत्तद्देशीय लोकांचे कलाकौशल्याचे कारखाने कोणते व कोठें आहेत, त्यांची आज स्थिति कशी आहे, व ती सुधारण्यास आणि नवे कारखाने सुरूं करण्यास सशास्त्र शिक्षण देणें किती अवश्यक आहे व तें कोणत्या रीतीनें दिलें पाहिजे?

विषय २रा— हिंदुस्थानांतील मुख्य जाती हिंदू व मुसलमान या दोघांचे परस्पराशीं सामान्यत: हल्लींचे वर्तन कसें आहे व त्या उभयतांनीं सांप्रतची देशकालस्थिति जाणून स्वहितार्थ व देशकल्याणार्थ एकमेकांशीं व राज्यकर्ते यांशीं कसें वर्तन ठेवावें या विषयीं वक्त्यानें भाषण करावें.

विषय ३रा—(आयते वेळीं ह्मणजे ज्या दिवशीं बोलावयाचे त्या दिवशीं प्रात:कांळीं सांगितला जाईल.

विषय ४था--हल्लीं या (वऱ्हाड) प्रांतावर परद्वीपस्थ सरकारचा अंमल असल्यामुळें ते जे कायदेकानू करितात त्यां विषयी व इतर कांहीं सामाजिक गोष्टींविषयीं त्यास नेहमीं जन समूहाची खरी मतें योग्य द्वारें कळाविणें फार इष्ट आहे, सबब सर्व लोकांचे हिता विषयीं सतत जपणारी अशी तन्नियुक्त सार्वजनिक सभा येथें असण्याची अवशकता.

येणें प्रमाणें चार विषय नेमिले आहेत.

पहिल्या विषयांस पहिलें बक्षीस ३० रुपयांचें व दुसरें १५ रुपयांचें; दुसऱ्या विषयांस एकच बक्षीस रुपये २० चें, तिसरे विषयांस बक्षीस रुपये २५ चें, व चौथ्या विषयास एक बक्षीस रुपये १५ चें ठेविलें आहे.

अशीं बक्षिसें नेमण्यांत आलीं आहेत.

उमेदवारांस लागूं असलेले नियम खालीं दिले आहेत:—

नियम १ ला--उमेदवाराचें वय १६ वर्षां पेक्षां कमी नसावें.

नियम २ रा -- उमेदवारांनें उभें राहून भाषण करावें व जवळ लेखी टिपण बोलतेवेळीं ठेवूं नये.

नियम ३ रा -- प्रत्येक उमेदवारानें अर्ध्या तासावर भाषण करूं नये. परंतु योग्य वाटल्यास अर्ध्या तासा पूर्वींच भाषण बंद करण्याचा किंवा एक तास पर्यंत मुदत अधिक वाढविण्याचा अधिकार परीक्षकांस आहे.

नियम ४ था--कोणी कोणाही व्यक्तीस अनुलक्षून लावून भाषण करील किंवा सरकारच्या विरुद्ध भाषण करील किंवा बीभत्स शुद्ध भाषणांत आणील तर त्याचें भाषण बंद करण्यांत येईल.

नियम ५ वा—ज्या उमेदवारांचीं भाषणें परीक्षकांस पसंत पडतील त्यांस बक्षिसें दिलीं जातील. परंतु भाषणाच्या पूर्ण गुणांच्या एक तृतीयांशापेक्षां कमी गूण लागल्यास मुळींच बक्षीस दिलें जाणार नाहीं.

नियम ६ वा — ज्या उमेदवारांस सभेकडून बक्षिसें देण्याचें ठरेल त्यांनीं बक्षिसें घेण्यापूर्वीं आपल्या भाषणाचा लेखी सारांश सभेचे चिटणीसाजवळ आणून दिला पाहिजे. त्या शिवाय बक्षिस दिलें जाणार नाहीं.

नियम ७ वा — ज्या उमेदवारांस या सभेकडून तीन बक्षिसें मिळालीं असती तील त्यास पुन: बक्षीस मिळणार नाहीं. परंतु हा नियम तिसऱ्या आणि चौथ्या विषयांवर बोलणाऱ्या उमेदवारांस लागूं नाहीं.

नियम ८ वा — नेमलेल्या पहिल्या दोन विषयां पैकीं एकाच विषयावर भाषण करण्यास उमेदवारांस परवानगी आहे.

नियम ९ वा—परिक्षेस येणाऱ्या उमेदवारांनीं समारंभाचे पूर्व दिवशीं या सभेच्या चिटणिसांस भेटावें.

नियम १० वा—नेमलेल्या अगर दुसऱ्या एखाद्या स्वतंत्र विषयावर सन्पानार्थ भाषण करण्याची कोणाची इच्छा असल्यास त्यांस परवानगी आहे.

उमरावती, तारीख १ नवंबर सन १८८६ इ० } श्रीधर रामचंद्र पिंपळखेरे व. व सभेचे सेक्रेटरी

☞ हें पत्र आकोला येथें कै० बा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छा० प्र० केलें.

...ाल अखेर " ७ " ",१८८
किरकोळ अंकास..................४

Per annum in arrears 7 " 1R. 8 as
Six monthly..........3 " 8 as
Single copy..........................4 as

नोटिशी बद्दल
१० ओळींचे आंत रु १
पुढें दर ओळीस ०।१।६
दुसरे खेपेस ....०।१

Advertisements.
Below 10 lines...2Rs
Per line over 10...4as
Repetition per line 3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOLXX AKOLA MONDAY 29 NOVEMBER 1886 NO 46

पुस्तक २० अकोला सोमवार तारीख २९ माहे नोवेंबर सन १८८६ इ० अंक ४६

नोटीस.

पंजाब नादारी मुकद्दमा नंबर. १८ सन १८८६ इ०

नमुना. (जी.)

विद्यमान नादारी कोर्ट जिल्हा आकोलें यांचे कोर्टांतून सर्व लोकांस प्रसिद्ध करण्यासाठीं कळविण्यांत येतें कीं, शामूभाई वल्लद अलीभाई लोहंगरी राहणार पातुर नंदापुर ता० आकोले हा नादार आहे असा आज तारखेस ठराव जाहला आहे. आणि तारीख १८ माहे दिसंबर सन १८८६ हा दिवस नादाराच्या सावकारांनीं जमण्याकरितां आणि सावकारांनीं आपल्या तर्फे असामी नेमून देण्याकारितां व नादारानें आपल्या सुटकेविषयीं दिलेल्या अर्जाचा विचार करण्या करितां नेमिला आहे.

नादाराच्या सुटकेसंबंधीं ज्या सावकारांची तक्रार सांगण्याची इच्छा असेल त्या सर्वांनीं या बद्दल आठ आण्याचे स्टांप कागदावर अर्ज लिहून त्या आर्जानें नोटीस द्यावी. त्या नोटीशींत ज्या आधारावरून तक्रार सांगणें असेल ते आधार आणि त्या बद्दल ज्यास साक्षीस समन्स करावयाची इच्छा असेल त्या साक्षीदारांचीं नांवें दाखल करावी. ही नोटीस नेमण्याकारितां नेमलेल्या तारखेच्या निदान तीनदिवस पूर्वीं दाखल केली पाहिजे.

कोर्टांत सावकारांनीं पाहण्याकरितां नादारानें दाखल केलेल्या यादी उघड रीतीनें ठेविल्या आहेत. ज्या नादारावर दावे नोंदविणें असतील त्यांनीं आठ आण्याचे स्टांप कागदावर अर्ज करून त्यांत दाव्याची हकीकत लिहून द्यावी. व ते दावे खरें असले बद्दलचा प्रतिज्ञा लेख लिहून त्यावर अर्जदारानें सही केली असावी.

२ जे सावकार दूरचे रहाणारे असतील त्यांनीं आठ आण्याच्या स्टांपावर दाव्याची हकीकत लिहून एखाद्या ज्यूडिशियल आफिसरापुढें तिच्या खरेपणाविषयीं शपथ लिहावी. आणि ती यादी टपालांतून कोर्टास पाठवावी म्हणजे ते दावे रजिष्टर दाखल होतील. ता. २०।११।८६. इ०

Mahomad Yasinkhan
जडज.

नोटीस

सुभानजी वल्लद मुरहरजी सोनार राहणार मौजे वाकोडी तालुके पुसद जिल्हा वाशिम यास-- खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुमचे कडे आमचे गहाण ग्वता पैकीं शेतें नंबर ३ व घरें २ तुम्हीं आपल्या रुपयांत खरेदी घ्यावी व ते खरेदीखत मी तुम्हास लिहून नोंदून तुमचे स्वाधीन १५ दिवसाचे आंत करून देईन. असें कबुल करून आमचे येथून निघून गेलात परंतु त्यास ३ महिने झाले अद्याप दस्ता ऐवज आणून दिला नाहीं. या वरून सर्व लबाडी आहे असें दिसतें. करितां ही नोटीस पावले तारखे पासून १५ दिवसाचे आंत गहाण खतांतील रकमेची अदाई करून द्यावी तसे न झाल्यास रीती प्रमाणें दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून खर्चा सुद्धा पैसा घेतला जाईल कळावें तारीख २२ नोवेंबर सन १८८६

(सही)
धोंडो दामोधर केळकर
हल्लीं मुक्काम वाशीम.

पत्रव्यवहार.

ह्या सदरा खालील मजकूर पत्रकर्त्यांच्या मताशी मिळूनच असेल असें समजूं नये.

रा० रा० वऱ्हाडसमाचार पत्रकर्ते यांस

वि० वि० एडिटर राव, खालील उपयुक्त माहिती मला एके ठिकाणीं मिळाली ती वरिष्ठी वाटल्या वरून खालीं देत आहें. तर तिचा अव्हेर न करण्याविषयीं विनंती करून लिहित आहे. ध्यानांत ठेवण्या सारखी गोष्ट— ज्या आंब्याच्या झाडावरील पिकलेल्या आंब्यांत किडे पडतात त्या खालीं कांहीं तरी द्रव्य असावें असा अनमान आहे.

चमत्कार—गोखरूचें पान वेऊन पाण्यांत पांच सात वेळ बुडविलें असतां पाणी फार दाट होतें.

एका गृहस्थानें आपल्या एका मित्रास विचारलें कीं, इंग्रजांच्या राज्यांत सहस्त्रकर(सूर्य) मावळत नाहीं. तर लोकांचें निजावयाचें कसें होतें? गृहस्थानें उत्तर दिलें कीं, आहो, ठिकच आहे. इंग्रजांच्या राज्यांत जर सहस्त्र कर सुर्य आहेत तर त्यांस झोंप तरी येणार कोठून?

देशाची प्राचीन व अर्वाचीन नांवें.

अंग—भागलपूर. यमप्रस्थ—आग्रा. इंद्रप्रस्थ—दिल्ली. वैदर्भ—वऱ्हाड. इंद्रवर—इंदुर. त्रिविष्टप—तिबेट. आंध्र—तैलंगण, त्रिलिंग. अहिक्षेत्रानगरी—फरकाबाद शहर. अवंती—उज्जनी. अलकावती—आळंदी. अर्बुदाचल—अबुचा डोंगर. अर्धगंगा—कावेरीचें दुसरें नांव. अर्कगिरि—वेरूळचे लेणें ज्या पर्वतावर आहे तो. अभिसारी—हजारा प्रांत. कामरूप—आसाम. मरुद्वृद्ध—वरुण नगर. अपर पांड्य—मधुरा शहरच्या आसपासचा प्रदेश. अनागोंदी—किष्किंधा, विजयानगर. अजयगड—चेदी देशाची राजधानी. अवंतीपुरी—अजमीर. अमृतसर—कैकेय देशाची राजधानी. अमरावती—कृष्णेच्या काठचें एक शहर.

आपला,
एक " ब "

वऱ्हाडसमाचार

मिती मार्गशीर्ष शुद्ध ४ शके १८०८

अलिकडे आमच्या ह्या भरतभूमीचे दर्शन घेण्याकारितां युरोपखंडातील बडीबडी मंडळी बरीच येऊं लागली आहे. हें या दुर्दैवी देशाला सुचिन्ह आहे कीं दुश्चिन्ह आहे हें कांहीं समजत नाहीं. सुचिन्ह म्हणवें तर या मंडळीच्या फेऱ्या इकडे होऊन आपासून आम्हाला व्हावा तसा फायदा होत नाहीं. आमची स्थिति समजावून घेण्याविषयीं अनास्था पूर्वीं सारखीच अद्याप दृष्टीस पडते. मग असलीं मोठमोठीं धेंडें येऊन तरी उपयोग काय? दुश्चिन्ह म्हणावें तर असल्या मोठमोठ्या धेंडांचे पाय आमच्या बिचाऱ्या गरीब आर्यभूमीला लागतात ही काय थोडी गोष्ट झाली. एकंदरींत आमच्या देशाच्या अंगचा कांहीं तरी विशेष गुण या मंडळींच्या अनुभवाला आला आहे म्हणूनच ही मंडळी इकडे सफरी करित आहेत यांत संशय नाहीं. तशांत अलिकडे इंग्लंडातच पक्षप्रतिपक्षाचें बंड बरेंच माजल्या कारणानें हिंदुस्थानाविषयीं माहिती मिळविण्याची व त्यांची कांहीं कळकळ बाळगण्याची इच्छा कोणत्या का बुद्धीनें असेना पण तिकडील लोकांनां कळकळ लागली आहे यांत संशय नाहीं. यंदाचा हिंवाळा इकडेच घालविण्या करितां खालीं लिहिलेली बडी मंडळी इकडे आली आहे किंवा येत आहे. प्रिन्सेस ब्याट्रीस (महाराणीची धाकटी कन्या), मार्किस आफ लार्न, लार्ड हार्टिंगटन, लार्ड श्याफ्टसबरी, साम्युएल बेकर आणि त्यांच्या पत्नी, लार्ड ब्रासे आणि त्यांच्या पत्नी, लार्ड रोझबरी आणि त्यांच्यी पत्नी, डयूक आणि डचेस आफ म्यांचेस्टर, लेडी एलिस मांटेग, कौन्ट अनेस्ली व त्यांच्यापत्नी, अर्ल आफ फाइफ, मि. हर्बर्ट ग्लाडस्टन (वृद्ध ग्लाडस्टनचे चिरंजीव), लेडी हार्मआन, लेडी व्हिक्टोरिआ ब्लाकवुड, आनरेबल बेसिल ब्लाकवुड, ऑ. फ्रेडरिक ब्लाकवुड; या शिवाय प्रिन्स लिओपाल्ड वगैरे बडी मंडळी इंडिआंची सफर करित आहेत. या मंडळीच्या योगानें आमच्या देशाचें कांहीं तरी कल्याण होवो म्हणजे झालें.

वऱ्हाडांतील म्युनिसीपालीटयांचा वार्षिक रिपोर्ट.

सन १८८५-८६.

(मागील अंकावरून पुढें चालूं.)

हें उत्पन्नाच्या संबंधानें झालें. या उत्पन्नापैकीं खर्चाविषयीं पाहूं गेलें असतां लोकहितासाठीं खर्चिलेल्या रकमांचे निरनिराळ्या सदरा खालीं आकडे मात्र मोठमोठाले पडले आहेत. एवढ्या मोठमोठमोठ्या रकमा खर्ची पडल्या असून त्यांपासून लोकांना व्हावा तसा उपयोग का होत नाहीं हें आम्हास समजत नाहीं. या रकमा वास्तविक खर्च झाल्या नाहींत असें कोणाच्यानेंही म्हणवणार नाहीं. रकमा तर खर्च झाल्या खऱ्याच परंतु त्यांच्या योगानें लोकहिताची जीं कामें झालीं तीं चांगल्या रीतीनें चाललीं आहेत किंवा नाहींत. याची देखरेख वरिष्ठ अंमलदारांनीं किंवा कमिट्यांच्या सभासदांनीं पाहिजे तशी ठेविली नाहीं असें वाटतें. उदाहरणार्थ उमरावतीची मुनसिपालिटीच घ्या. ह्या मुनसिपालीटीनें यंदा शहरांतील रस्ते, दिवे, घाण काढून टाकणें वगैरे कामाकडे एकंदर १९,००० रुपयांच्या जवळ जवळ खर्च केला आहे. पण वास्तविक शहरांतील सडकांची, दिव्यांची व घाण निघून नाणाऱ्या गटारांची स्थिति काय आहे हें आमचे कडे व आमचें बंधु वैदर्भ, प्रमोदसिंधु यांजकडे नेहमीं जीं कुरकुरीचीं पत्रें येत असतात त्यांवरून उघडच आहे. रस्ते स्वच्छ ठेवण्याकारितां आणि त्यांवर पाणी घालण्याकारितां नाहीं तरी ३०६६ रु० खर्च झाला आणि रस्त्यांची स्थिती पहावी तर उन्हाळ्यांत रस्त्यावर पावले भरून जातील असा धुरळा आणि पावसाळ्यांत तर विचारूंच नका. रस्त्यांची दुरुस्ती करण्याला ४,००० रु० खर्च झाला व पाऊस पडला कीं रस्त्यांत गुडघाभर चिखल. अशा वेळीं रस्त्यातून पायी चालणें झालें म्हणजे मोठेंच फजितीचें काम होतें. धड जोडा किंवा बूट ही घालितां येत नाहीं किंवा धड अनवाणी ही चालतां येत नाहीं. त्या प्रमाणेंच गटारांतील घाणेरड्या पाण्याची घाण या संबंधानें एक पत्र आमच्याकडे थोड्या दिवसापूर्वीं आलेले आम्हीं छापून प्रसिद्ध केलें आहे. तें जर खरें असेल तर ड्रेनेजसाठीं ८,००० रुपये खर्च करून अशी रड कां व्हावी हें आम्हांस समजत नाहीं. आम्ही ऐकतों किंवा आम्हांला पत्रद्वारें गोष्टी कळतात त्या जर खऱ्याच आहेत तर ही सर्व कमिटीचे सभासद म्हणविणाऱ्या लोकांचीच कसूर आहे असें म्हटल्या

वांचून राहवत नाहीं. या शिवाय उमरावती मु० पा० च्या संबंधानें आम्हांस दुसरें एक पत्र आलें आहे व हें पत्र उमरावतीच्या एका भागांतील राहणाऱ्या लोकांच्या कुरकुरीबद्दल आहे. कॉटन मार्केटच्या जवळ रा. रा. आत्माराम भिकाजी, रा. रा. भास्कर सखाराम यांच्या बंगल्यांच्या आसपास जी कांहीं वस्ती आहे त्या भागाला तर खेडा असें म्हणतात. या भागांतील एक रहिवाशी आम्हांला असें कळवितो कीं " उमरावती येथील मु० कमिटी आमच्या पासून गांवांतील सर्व लोकां प्रमाणेंच सर्व कर घेत असून तिनें आम्हांला सर्व प्रकारें सवतीच्या पोरांप्रमाणें वगळून टाकिलें आहे. गांवांतील लोकांना कमिटी पासून जीं कांहीं थोडीं बहुत सुखें मिळतात त्यांचा शतांश ही आम्हांला मिळत नाहींत. "

" रहिवाशाचें "असें ही म्हणणें आहे कीं, आम्हा पासून कमिटी कर घेत असून आम्हांला रात्री उजेड नाहीं. बंगल्यांकडे जाणारी सडक एकदां सोडली म्हणजे आम्हाला अंधेरांत ठेचा खात धडपडत जावें लागतें. आमच्याकडे रस्ते केलेले नाहींत. पावसाळ्यांत या भागाला गुडघाभर चिखल तुडवून जावें लागतें. आतां कमिटीनें पोलीस बंद केलें आहे परंतु या पूर्वीं आम्ही पोलीस पट्टी देत असूनही आमच्याकडे पोलीसचा शिपाई महिन्या महिन्यांत ही कधीं येत नसे. त्या प्रमाणेंच पायखान्यांच्या संबंधानें " रहिवाशी " यांनीं बरीच कुरकुर केली आहे. त्यांच्या मतें भंगीपट्टी बसवण्याची कमिटीची जी रीत आहे ती अगदीं अन्यायाची आहे. कारण तिला शिस्त म्हणून कांहींच नाहीं, व तो खामगांव मु० पा० चे भंगी पट्टीच्या संबंधानें नियम लागू करावे असें म्हणतो. " रहिवाशी " यांचें म्हणणें जर खरें असेल तर उमरावती मु० पा० नें या लोकांपासून सर्व कर घेऊनही त्यांना अशा रीतीनें वेगळे टाकावें हें बरें दिसत नाहीं. या लोकांची तक्रार जर खरी असेल तर तिजकडे लक्ष देऊन ती नाहींशी करणें हें सभासदांचें काम आहे. या सालीं तरी ही मु० कमिटी लोकांच्या हिताकडे चांगलें लक्ष देईल अशी आम्ही आशा करितों. असो हें उमरावती मुनसीपालिटी विषयीं झालें. (पुढें चालेल.)

उमरावती शहरचे म्युनिसिपाल कमिटीचे सन १८८७-८८ सालाबद्दल बजेट.

(मा० अं० पु० चा०)

याप्रमाणें उमरावती येथील डूनेज म्हणजे मोऱ्यासंबधानें हकीकत आहे. दुसरी गोष्ट म्हटली म्हणजे रस्ते दुरुस्ती. उमरावती येथील जकातीची नाकेपट्टीबद्दल वार्षिक हरास सुमारें ८००० रुपये सालीना होत असून उमरावतींतील सडका पाहिल्या तर इतक्या खराब आहेत कीं धूळ गुडघाभर व मोटमोठे खळगे जागजागीं पडलेले. शहरांतील रस्ते स्वच्छ व दुरस्त ठेवणें हें एक मुनसिपल कमेटीच्या कामापैकीं एक मोठें महत्त्वाचें काम आहे असें असून ही सालीना फार थोडी रकम खर्ची पडते हें फार चमत्कारिक आहे. पुढल्या सालाकरितां बरीच रक्कम खर्चीं घातली आहे परंतु इतकी रकम तरी प्रत्यक्ष खर्च होईल किंवा नाहीं याचा सालबंदीच्या वर्तनावरून संशयच आहे तथापि १८८७ सालीं कमेटी नव्या कायद्याप्रमाणें बनल्यास त्यांत ताज्या दमाची बरीच मंडळी येतील अशी आशा आहे व आजपर्यंत जी उणीव आहे ती उत्तरोत्तर तरी दूर होईल. रस्ते वाईट व घाणेरडे असल्याबद्दल आमचे पत्रांत कधीकधीं ओरड आली असेल परंतु तसली ओरड उपयोगीं नाहीं. जो पर्यंत पुष्कळ लोक रस्ते वाईट नसावेत अशाबद्दल मनावर घेऊन तजवीज करणारे नाहींत तोंपर्यंत कधींही सुधारणा होणार नाहींत. म्हणजे रस्ते वाईट असें ओरडत बसणारे लोक पुष्कळ असतात पण त्याबद्दल कमेटीस खरपुस नोटिसा मिळत नाहींत किंवा एखाद्याची गाडी खळग्यांत पडून उलथली किंवा मोडली म्हणजे त्याबद्दल कमेटवर नुकसानीच्या फिर्यादी होत नाहींत. जोंपर्यंत असें होणार नाहीं तोंपर्यंत कमेटीचे डोळे उघडणार नाहींत. नव्या येणाऱ्या कायद्यांत कमेटीनें गैरशिस्त रीतीनें वर्तन केल्यामुळें नुकसान होईल तें मेंबर लोकाकडून भरून घेतलें जाईल असें कलम आहे त्यामुळें कदाचित् रस्ते दुरुस्त राहिले तर न कळे. पण इतकी एक गोष्ट पक्की आहे कीं जोंपर्यंत ह्या गोष्टींविषयीं लोकमत बळकट होणार नाहीं तोंपर्यंत यांत म्हणण्यासारखी सुधारणा खचित होणार नाहीं.

शहरांतील रस्ते मोठे करण्याकरितां एक मोठी पसंत युक्ति कित्येक ठिकाणीं काढली आहे ती अशी कीं ज्या ठिकाणीं मोठमोठे रस्ते नवे करण्याचे असतात त्या ठिकाणीं घरें पाडून सडकेस लागत असेल त्या पेक्षां बरीच जास्त जागा घ्यावी व नंतर सडकेस लागत असेल तितकी जागा घेऊन बाकीची रस्ते होऊन राहिलेली कडेची जागा लोकांस विकावी. म्हणजे त्या जागा भर रस्त्यावरच्या असल्या मुळें फार महाग विकल्या जातात व घरें पाडण्या बद्दल जितकी नुकसानी लोकांस द्यावे लागलेली असते तितकी पुन्हा परत मिळते. व या मुळें रस्ते फुकटांत पडतात किंवा निदान फारच थोड्या खर्चांत पडतात. उमरावतींत बजाज ओळी सारख्या ठिकाणीं अशाप्रकारची योजना करून पाहण्यास संधी आहे. अर्थात् प्रथमतः नुकसानी बद्दल पुष्कळ पैसा द्यावा लागेल परंतु शेवटीं एकंदरींत जमा पडणार आहे. कमिटीनें ही एक सूचना विचार करण्या जोगीं व अमलांत आणण्या जोगी आहे. खर्चाची भारी बाब या खेरीज म्हटली म्हणजे खालच्या प्रतीच्या शाळांतील शिक्षणाचा खर्च. प्रथमतः पोलीसचा एकंदर खर्च कमेटींतून देत असत परंतु सरकारनीं कमेटीशी ठराव केला कीं पोलीसाचा खर्च आम्ही देऊं परंतु पोलीसपट्टीचे उत्पन्नांतून खालच्या प्रतीचें शिक्षण त्याप्रमाणें दवाखाने वगैरे गोष्टीकडे पुष्कळ पैसे कमेटीनें खर्च केले पाहिजे खालच्या प्रतीच्या शिक्षणाचें संबंधानें सरकारांनीं निम्मानिम्म खर्च देण्याचा ठराव केला परंतु हल्लींची वहिवाट फक्त मास्तर लोकांचे पगारापैकीं मात्र निम्या हिश्शाचे पैसे सरकार देत असून बाकीचा खर्च म्हणजे शाळेंत लागणारें सामान, बक्षिसें वगैरे याजबद्दल सर्व खर्च कमेटीस सोसावा लागतो. यांतील निम्मा खर्च सरकारनें कां देऊं नये हें कळत नाहीं. जर अर्धा खर्च देण्याचें सरकारनें पत्करलें तर फक्त मास्तर लोकांचे पगारापैकींच निमे खर्च सरकारनीं द्यावा व बाकी एकंदर खर्च कमेटीनें द्यावा हें रास्त नव्हे. या संबंधानें कमेटीनें योग्य विचार करणें अगदीं अवश्य आहे. कारण ही खर्चांची बाब दिवसेंदिवस वाढत जाणार आहे याकरितां आजच त्याचा विचार केला पाहिजे.

आपल्या तारीख १८ नोवेंबरच्या अंकांत आमचे बंधु रा. रा. शुद्धवऱ्हाडी कर्ते यांनीं वऱ्हाड प्रांतातील सांप्रतच्या चित्रकलेच्या स्थितीचे थाडेसें निरूपण करून शेवटीं या कलेचा प्रसार जास्ती होण्याकरितां काय उपाय योजावे या संबंधानें कांहीं सूचना केल्या आहेत. त्या चांगल्या विचार करण्या जोग्या आहेत.

रा. रा. शुद्धवऱ्हाडी कर्ते यांची पहिली सूचना चित्रकलेचें शिक्षण ॲंग्लोव्हर न्याक्युलर स्कुलस् मधून ही देत जावें अशी आहे व ते देण्याकरितां हल्लींच्या साधनांचा कसा उपयोग करावा हें हीं त्यांनीं सूचविलें आहे. ही सूचना यंदाच्या एजुकेशनल कान्फरन्स मध्यें आली होती व तिच्या संबंधानें त्या वेळेस चर्चा ही झाली होती. यद्यापि ॲंग्लोव्हरन्याक्युलर स्कुलस् मध्यें या कलेच्या शिक्षणाची सुरवात करणें पुष्कळ श्रेयस्कर आहे व त्या पासून पुष्कळ फायदा होण्याचा संभव आहे तथापि आमच्या मतें जर आपणा जवळ तशी सुरवात करण्यास साधनें नाहीं आहेत व जोंपर्यंत आपल्याला नवीन चित्रकलेचे शिक्षक आणितां येत नाहींत तों पर्यंत या शाळा मधून या कलेचें शिक्षण सुरूं करण्याचा विचार तहकूब करावा हें बरें. रा. शुद्धवऱ्हाडीकर्ते सुचवितात कीं हल्लीं हायस्कुलांतच जे ड्राइंगचे शिक्षक आहेत त्यांकडूनच ॲंग्लोव्हरन्याक्युलर स्कुलस मधून शिक्षण द्यावें; परंतु तसें केल्यानें फक्त अकोला व उमरावती या दोन शहरच्या शाळांना मात्र या शिक्षणाचा फायदा मिळेल. मग बाकीच्या शाळांनींच काय पाप केलें आहे? त्यांनां हा फायदा कां देऊं नये? बरें अकोला आणि उमरावती या शाळां शिवाय इतर शाळांकरितां जर कसरती मास्तर प्रमाणें फिरते ड्रॉइंग मास्तर ठेविले तर त्यापासून मुळींच फायदा होणार नाहीं; कारण ड्रॉइंग ही कला कसरती प्रमाणें नाहीं. तिला नेहमींच शिक्षकाचे अवलोकन व शिक्षण पाहिजे. एकदां नुसता रस्ता दाखवून दिला म्हणजे पुरें होत नाहीं. आतां रा. शुद्धवऱ्हाडीकर्ते म्हणतात त्याप्रमाणें अकोला व उमरावती येथील हायस्कुलांतील ड्रॉइंगमास्तर यांजवळ ही कला शिकण्यासाठीं बाहेर गांवचे मास्तर लोक यांनीं रजा वगैरे घेऊन यावें व याप्रमाणें शिकण्यांची ज्यांची इच्छा असेल त्यांना तशी रजा ही द्यावी. परंतु अशा रीतीनें रजा घेऊन येऊन शिकणार मास्तर कितीसे निघतील? बरें वर्ष सहा महिने रजा घेऊन तेवढ्या वेळेंत त्यांना या कलेचें ज्ञान तरी कितीसें प्राप्त होणार आहे? आणि ते आपापल्या शाळांत परत जाऊन मुलानां शिकविणार तरी काय? ड्रॉइंग ही कला दुसऱ्यास नीट रितीनें शिकवितां येण्या जोगें ज्ञान अंगीं येण्यास निदान २ वर्षांचा तरी अभ्यास चांगला असला पाहिजे. तेव्हां ही कल्पनाही बरी दिसत नाहीं. बरें, यंदाच्या कान्फरन्समध्यें कोणी सुचविलें होतें कीं या कलेचीं सोपी सोपीं मूलतत्वें किंवा गोष्टी आपल्या मासिक शालापत्रकांत छापून प्रसिद्ध कराव्या व त्या शिक्षकांनीं वाचून मुलांस समजावून सांगाव्या. या उपायानें ही इष्टकार्य सिद्धीस जाईल असें आम्हांस वाटत नाहीं. कारण चित्रकलेचें ज्ञान काव्य किंवा इतिहास यांच्या ज्ञाना सारखें नुसतीं पुस्तकें वाचून साध्य होत नसतें. त्याला शिक्षकाचीच आवश्यकता आहे. शिक्षका वाचून तें प्राप्त होणें कठीण आहे. आतां ज्या प्रमाणें कविताशक्ति मनुष्याला उपजत असते ती शिकावी लागत नाहीं. त्याप्रमाणेंच कित्येकांना चित्रकलेचीही उपजतशक्ति व अभिरुची असते खरी, व अशा लोकांना पुस्तकांतील माहिती वाचून आपली उपजतशक्ति वृद्धिंगत करितां येईल हें ही खरें तथापि असे लोक आपल्या या प्रांतांतील शाळांत दहा पांच तरी निघतील किंवा नाहीं याचा आम्हाला संशय वाटतो.

(पुढें चालेल)

गेल्या पंधरा दिवसांत व्हाईसराय साहेबांची स्वारी आणि त्यांना जागोजाग दिलेलीं मानपत्रें यांचीच जिकडे तिकडे गडबड उडून गेली आहे. लाहोर, अमदाबाद, बडोदे, मुंबई, आणि पुणें येथें लार्ड साहेबांस जीं मानपत्रें देण्यांत आलीं व त्यावर त्यांनीं जीं उत्तरें दिलीं तीं मोठीं महत्त्वाचीं आहेत. त्या सर्वांत गेल्या आठवड्यांत सार्वजनिक सभेच्या मानपत्रावर केलेलें उत्तर तर व्हाइसराय साहेबांनीं आजपर्यंत केलेल्या एकंदर भाषणांत जीं खुबीदार व महत्त्वाचीं आहेत त्यां पैकीं एक आहे. आम्हाला वाटलें होतें कीं या भाषणांतून डेक्कन कालेज, सिव्हिलसर्व्हिस कमिशन वगैरे सध्यां लोकांत जारीनें सुरूं असलेल्या प्रश्नासंबंधानें व्हाइसराय साहेबांचे अंतस्थ विचार कोणत्या तरी स्वरूपानें बाहेर पडतील. पण कसलें काय? पुण्याच्या भाषणांत तर व्हाइसराय साहेबांनीं जी उडवा उडव करून दिली म्हणता कीं सर्वांचीं तोंडें चूप. डेक्कनकालेजच्या संबंधानें सध्यां त्यांनीं मंडळींच्या तोंडावरून नुसता हात फिरविला आहे. व सुप्रीम गव्हर्नमेंटकडे फिनॅन्स कमिटी कडून किंवा स्थानिक सरकाराकडून जेव्हां या विषयासंबंधानें लिहून येईल तेव्हां त्याचा विचार केला जाईल. व त्या वेळेस या संबंधानें आलेले ठिकठिका-

णचे अर्जं मेमोरियल यांचा ही आदर केला जाईल असें तें म्हणाले. त्यांनीं आपल्या स्वत: विषयीं सांगितलें कीं मी मुंबईंत पाय ठेवीपर्यंत डेक्कनकालेज नांवाची एक पाठशाला आहे हें मला माहीत देखील नव्हतें! सिव्हिलसार्व्हिस कमिशन संबंधानें ही अशीच उडवा उडव केली आहे. व सभेला मोठी शाबासकी देऊन गोडगोड शद्बांनीं त्यांचें समाधान केलें आहे. एकंदरींत लार्ड साहेबांची गार करून टाकण्याची शैली खरी. असो. सद्यां सर्वांचे डोळे हैद्राबाद प्रकर्णाकडे लागले आहेत. तिकडे काय निकाल होतो पहावा.

The Berar Samachar

MONDAY 29 NOVEMBER 1886

The following short speech was delivered by the Viceroy when he presided at the Distribution of Prizes in the School of Art at Bombay on the 19th, instant:--

"If only the hour were not so late, it would have given me the greatest pleasure to express at length the satisfaction I experience in having been allowed to participate in this day's celebration. It is at all times a delight to me to find myself in a school of art, and to testify by any means in my power my sympathy with those students who have embarked upon that honourable career. But, if in any place I have experienced these feelings, in none they have ever been more deep or sincere than in an Indian school of art. I am happy to think that upon this point his Excellency your Governor and myself are entirely in accord, that the prosecution of those branches of artistic and technical education mentioned by Mr. Griffiths will be one of the most fertile sources of prosperity to India; and in saying this I am glad to take the earliest possible opportunity of declaring that it would never enter into my head that any encouragement given to artistic or technical education on the part of the Government implied in the remotest degree any want of appreciation of that admirable system of higher education which is so happily established amongst us. But as I said before, though it is a theme upon which I could speak almost at any length, the lateness of the evening precludes me from doing more than congratulating those who are interested in the prosperity of this School of Art upon the admirable proofs of success which they have been already able to exhibit. It gave the greatest possible pleasure to pass through the rooms where the drawings and other works of the students have been shown us, and I must say that there are many examples of great talent and abilities. Amongst them I especially remarked three or four heads designed with a delicacy of feeling, a correctness of outline, and a tenderness of touch which are beyond all praise. (Applause.) I can only express my regret that the director of this establishment should have been flattered by the presence of the Retrenchment Commission; but I can assure the authorities of the Bombay School of Art that, at all events in my person, they will always have some one to plead for them, and I am in hopes it will eventually be found that the bark of these excellent gentlemen who have been examining the financial condition of our Indian establishments will be worse than their bite."

We hope no reduction in the grant to this institution will be made since the Viceroy undertakes to plead for it

At the afternoon party held on 16th November last at Khan Bahadur Byramjee Dadabhoy's in honour of Sir R. Lethbridge C. I. E. M. P. and Lady Lethbridge, the former alluded to the two movements in connections with her Majesy's Jubilee as follows:--

"Before I sit down, I should like to advert to two movements in connexion with that Jubilee, which I know will obtain your heartiest sympathy, and which I believe will have the happiest results for the future well-being of India. One of those movements, originated by the far-seeing and warm-hearted benevolence of her Excellency the Countess of Dufferin, aims at a celebration of the queen's Jubilee in a way most pleasing to her Majesty's true womanly heart, by providing sorely-needed medical help for the women of India. That movement has already taken deep root among us, both here and in England, and it eminently deserves your warmest interest (cheers) and the other Jubilee celebration of which I would speak is a movement of similar national importance, and one from which I venture to predict a great increase of commercial prosperity for India, as well as a considerable enhancement of the prestige and dignity of India, her princes and her peoples, among the great civilizd communities of the world. I need not say I refer to the proposal, graciously made by his Royal Highness the Prince of Wales, and already enthusiastically taken up and adopted in London and in the colonies for the celebration of the Jubilee of her Majesty by the establishment in the heart of the Empire of a permanent Imperial Indian and Colonial Institution to be the focus and centre of the industries, the arts, the learning, and indeed generally of the commercial, industrial and scientific enterprise of the whole of the vast dominions of our beloved Sovereign. The way has been admirably smoothed for such an institution by the very successful Exhibition of the past year. The ephemeral attractions of the exhibition as a place of entertainment have brought together millions of Europeans and Americans of all classes, and interested them in the products and resources of our Empire; and now that those attractions have served their purpose, they will of course cease with the closing of the Exhibition. But if by the fostering care of our patriotic Prince of Wales, and by the spontaneous loyalty to her Majesty, of the princes and peoples of the Empire, the instructive commercial and ethnographical elements of the exhibition should be rendered permanent, and developed into a vast imperial institution, I am sure you will agree with me in believing that its establishment will mark a new era in the economic and scientific progress of the Empire. And now, ladies and gentlemen, while heartily thanking you for the kindness with which you have listened to these few remarks of mine. I will end where I began, and beg to assure you, on behalf of Lady Lethbridge as well as myself, that this afternoon will ever remain a very bright spot in our memories, and that we shall cherish the remembrance of the great honour you have done us to the last day of our lives. (Cheers.)"

The Amrit Bazar Patrika makes the following sarcastic allusion to Mr. Malbari for his efforts in relation to the social reform of natives especially a reference to child marriage and widowhood.

"Our shrewd friend Malbari, who is justly credited with the possession of a quantity of brain anything but soft, can be sentimental on occasions, specially when some *burra shaheb* may be the subject of his gush. Here is a gem:—

Those pathetic lines addressed to Lord Dufferin by his mother, which were quoted the other day in the local *Times*, have a peculiar interest for us here in India. There is something of divine suasion about the refrain, if we may call it so— Let there be Light. Yes, let there be light in this valley of darkness. Light has an indescribable charm for the Aryan, especially for the Zoroastrian Aryan to whom light is life in the universe, the breath of God.

But, alas, in these degenerate days—days of increasing gloom to our unhappy mother-land—a certain castle placed upon the Olympian heights, and presided over by the Prince of Darkness, seems to exercise a strange fascination upon more than one remarkable Zoroastrian Aryan."

The following summary has been taken from the Times of India of the allusion made by Lord Randolph Churchill to the liberal party in his speech at Bradford. The exaggerated and undeserved description given by His Lordship is worth reading as showing the manner in which Lord Randolph habitually treats the Liberal Party.

"Having spoken of their political opponents as sick unto death, as being in that terrible and hopeless state of nervous prostration that they could do nothing else except contemplate, examine, and moan over their various maladies and diseases, he observed that Mr. Gladstone was occupied in the reckless and ruthless devastation of the groves and the plantations of his paternal acres, finding time also to study the history of the Union closely and from every point of view and unable to decide positively which was the greater scoundrel and blackguard of the two, Mr. Pitt or lord Castlereagh. Referring to the charge that the Government had stolen the programme of their predecessors, Lord Randolph pointed out that the programme which he had sketched at Dartford was a mere repetition of that which Lord Salisbury had indicated in his historical speech at Newport in November last. He repudiated as false the accusation that the Government had been converted in the most unprincipled manner to the policy of "three acres and a cow," and said that legislation to facilitate the multiplication of the owners or the occupiers of the land had always been advocated by the Tory party. He repudiated the idea that the Government contemplate anything like Home Rule, or that they would be responsible for any legislation which could by any reasonable person be supposed to contain the germ of Home Rule; but they did intend to deal with the question of local goverament in Ireland, and the proposals of the Government would be drawn upon lines analogous to those upon which they hoped to build up a system of local government for Great Britain."

We beg to acknowledge with thanks the receipt of a pamphlet in English styled "The Breaking Dawn." The pamphlet is worth a perusal not only on the ground of its literary merits, which are considerable, but also on that of the thoughtful and moderate tone in which it is written. We hold over a full review of the pamphlet for a future number.

वऱ्हाड.

व्हाइसराय साहेब हे हैदराबादेस असतां त्यांचा आदरसत्कार मोठ्या थाटामाटानें झाला. हैदराबादच्या बड्या दरबारचेवेळीं लाट साहेबांनीं वऱ्हाडचें मानपत्र स्वीकारतांनां मंडळीचे तसदीबद्दल सप्रेम आभार मानून मानपत्रांतील मागण्याबद्दल केवळ उडवाउडव केली परंतु सांत स्थानिक हायकोर्ट हिंदुस्थान सरकारास मान्य आहे हें सांगितलें ही अभिनंदनीय गोष्ट होय.

रा. रा. बाळकृष्ण काशिनाथ जोशी इलिचपूरचे पोलिस इनस्पेक्टर यांस मुर्तिजापुरास आक्टिंग तहासिलदार नेमिलें.

आकोल्याचे सि. सर्जन डा० मॉरन यांची बदली बुलठाण्यास केली व त्यांचे जागीं आकोल्यास डा. कॅशेघन हे येणार म्हणून समजतें.

रा० रा० महमद रसुलखा साहेब डिस्ट्रिक्ट फॉरेस्ट आफिसर यांची बदली अकोल्याहून बुलठाण्यास झाल्यामुळें काल रोजीं त्यास येथील 'अंजुमानयासीन' सभेकडून पानसुपारी झाली.

मुंबईच्या फर्स्ट बीयेंत यंदा वऱ्हाडांतून पास झालेले पांच इसम बसले होते त्यां पैकीं फक्त उमरावती हैस्कुलांतून मॅट्रीक्युलेशन पास झालेले रा० श्रीधर बळवंत गोखले हेच पास झाले.

साधारण नियम हा आढळतो कीं शक्तिवान् मनुष्य दुसऱ्याची परवा बहुतेक करीत नाहीं त्याप्रमाणें गेल्या सोमवारीं नदींत स्नान करण्याची मनाई असतांही एक पलटणीचा शिपाई मुनसिपालिटीच्या शिपायास झुगारून नदींत स्नान करून निघाला. अर्थात् मुनसिपालिटीचा अटकाव त्या एकट्यास भारी असा झाला तेव्हां त्याला सोडण्यासाठीं पलटणींतील दुसरे कांहीं लोक धांवले आणि चांगलीच मारहाण झाली. पोलिसचे कांहीं लोक दंगा मिटविण्या साठीं गेले परंतु पलटणींतील शिपायांनीं त्या आवेशांत पोलीसचे कांहींजणास घायाळ करण्यापर्यंत मजल पोंचविली. एक तासभर सर्व अकोल्यांत अस्वस्थता उत्पन्न होण्या सारखी बडी मारामारी होण्याचे खरें इंगित काय असेल तें आज कांहीं सांगतां येत नाहीं तरी शाळेतील एखाद्या मुलानें दुसऱ्या कांहीं मुलांचीं मनें दुखविलीं असतां तीं मुलें गोळा होऊन चुरशीनें हलक्या सलक्या कारणावरून जसा त्याचा चोप काढितात त्याप्रमाणें मुनसिपालिटी, पोलीस आणि पलटण यांतील शिपायांचें हें रणकंदन बड्या थाटावर उडालें असावें असें एक गोष्ट्या आम्हांस सांगतो. चौकशी जारीनें सुरू आहे तर खटल्याचा निकाल झाल्यावर आम्ही या संबंधीं विशेष कांहीं लिहिण्यासारखें असेल तें लिहूं.

"खरा मित्र" राव बहादुरांच्या पदव्या कांहींजणांस द्याव्या अशा सुचनेबद्दल 'नागपूरसमाचार' चे एडिटर यांस ही ती पदवी देण्याबद्दल आपण 'दुतोंड्या' सदरा खालीं सुचवितां त्याप्रमाणें होण्यास आमची मनाई नाहीं, पण आपलें पत्र दुसरीकडे छापविण्याची तजवीज कराल तर विशेष नीट दिसेल.

वर्तमानसार.

रा० रा० गोपाळराव जोशी हे आपला सर्व हेतू साधून, आपलें कुटुंब सौ० आनंदीबाई यांस उत्तम प्रकारचें इंग्लिश शिक्षण देऊन, त्यांस डाक्टरी एम० डी० ची पदवी अमेरिकेंत संपादन करून देण्याचें यश मिळवून, उभयतां परमेश्वर कृपेनें, स्वदेशीं परत आले.

चिनी लष्करास म्यागझाईन रायफलच्या ६०,००० बंदुका अमेरिकन लोकांनीं दिल्यामुळें ते फ्रेंच लष्कराची दाणादाण करण्यास समर्थ झाले असें लेफ्टनेंट कर्नल आलसाफ यांचे विलायतेंतील वर्तमानपत्रांत एक पत्र प्रसिद्ध झाल्यावरून समजतें.

ठाणें जिल्ह्यांतील कित्येक ठिकाणच्या लोकांनीं दारू न पिण्या बद्दल कट केला परंतु तो मोडून टाकण्यास साष्टी तालुक्यांतील अधिकाऱ्या कडून खटपटी चालल्या आहेत असें अरुणोदयकर्त्याच्या ऐकण्यांत आहे. हें खरें असल्यास न्यायी इंग्रज सरकार यांचा बंदोबस्त करणार नाहीं काय?

महाराज धुलिपसिंग यांच्या एका पुत्रानें इंग्लंडांत इंग्रज सरकारचे लष्करांत चाकरी धरली असें म्हणतात.

बुंदेल खंडांतील अरचा संस्थानचे महाराजांस ' फर्स्ट आफ दि प्रिन्सिस आफ बुंदेलखंड ' असा किताब मिळणार आहे.

वाडीहाल्काच्या आसपास चंडवाल्यांच्या टोळ्या फिरतांना आढळतात असें केरोच्या तारेवरून समजतें.

राजपुतान्यांत महामारीचा उपद्रव जारीनें सुरू झाल्याचें समजतें.

बंगालचे लेजिस्लेटिव्ह डिपार्टमेंटचे सेक्रेटरीची जागा कमी करून तें काम जुडिशिअल डिपार्टमेंटच्या सेक्रेटरींनीं करावें अशी फिनान्स कमिटीनें सूचना केली आहे.

इराणांत इंग्रज सरकारचें महत्व कमी व्हावें एतदर्थ रशियन सर कारानें तेहरान येथे प्रिन्स डोलगोरुकी यांस वकील नेमण्याचा विचार केला आहे.

बुलंदशहर जिल्ह्यांतील रानांत १९ वर्षांपूर्वी पांच सहा वर्षांचा एक मुलगा रानांतांना आढळला होता त्याचे बाल्यावस्थेंत लांडग्यानें पोषण केलें असें त्या समयीं स्पष्ट दिसून आलें होतें, त्यास महत्तप्रयासानें पकडून सिकंदा येथील अनाथ बालकाश्रमामध्यें ठेविलें होतें. तेथें तो मनुष्या प्रमाणें चालण्यास वगैरे शिकला तथापि चालतां अगदीं येत नाहीं. या प्रमाणेंच २ मुलगे व १ मुलगी अशीं लांडग्यानें वाढविलेलीं त्याच आश्रमांत ठेविलीं होतीं परंतु तीं फार दिवस वांचलीं नाहींत असें म्हणतात. सु. प.

डेनमार्कच्या राजानें आपल्या पुत्रास बल्गेरियाचें अधिपतित्व स्वीकारण्यास अनुमोदन दिलें नाहीं; म्हणून सदर्हू राजपुत्रानें ग्रांडसोब्रानीस तुमची विनंति मान्य करवत नाहीं म्हणून तार केली.

विंचवाचा उतारा— विंचू चावला असतां चावलेल्या जागेवर अंगाऱ्याचा पाला चोळून लाविला असतां विष उतरतें, असें कोणी एकानें प्रसिद्ध केलें आहे.

विलायतेस थोडक्यांतच सोशिआलिस्ट लोकांचा एक मोठा मेळ जमावयाचा असून त्यावेळीं त्यांणी कांहीं दंगाधोपा वगैरे करण्याचें आरंभल्यास बंदोबस्ताकरितां यावा म्हणून सरकारानें फौज व तोफा जवळ आणून ठेविल्या आहेत असें सांगतात.

चीन व रशिया यांच्या दरम्यान रेलवे करण्याच्या बाबतींत सेंटपीटर्सबर्ग येथें विचार चालू आहे. रेलवेचे जे फाटे करण्या करतां हा विचार चालू आहे ते फाटे रशियाच्या मागें झारानें १८७९ सालींच मंजूर केलेले आहेत आणि ते फाटे तयार झाले म्हणजे चीनच्या पश्चिम व दक्षिण प्रदेशांशीं रशियाचे या वाहत्यासाधनानें प्रत्यक्ष दळणवळण सुरू झाल्या सारखें होणार आहे. ठा० आ०

एकानें असा अजमास केला आहे कीं दरवर्षीं कमीत कमी आठ कोटी आगकाड्याच्या पेट्या बाहेर देशांतून हिंदुस्थानांत येतात. एका काडीची साधारण लांबी दोन इंच कल्पिली आणि प्रत्येक पेटींत सरसकट साठ काड्या धरल्या तर ९,५०० मैल जमीन व्यापून जाईल.

आम्हांस लिहिण्यास फार आनंद वाटतो कीं, थोड्याच दिवसांत इंग्लंडांतून प्रसिद्ध प्रसिद्ध असे मुत्सद्दी हा देश पहाण्या करितां येथें येणार आहेत. त्यामध्यें मार्किस आफ हार्टिंगटन, लार्ड रोझबरी, लॉर्ड स्पेन्सर, लॉर्ड ब्रासी, सरजान गोर्स्ट, मि. हरबर्ट ग्लाडस्टन (जग विख्यात ग्लाडस्टन साहेबांचे चिरंजीव) व मि. मन्रो फरग्युसन आहेत. अशीही सुवार्ता आम्ही ऐकतों. वरील गृहस्थांच्या आगमनावरून, इंग्लंडास आतां आमच्या हिताची कळकळ लागली आहे असें खाचित दिसून येतें.

आम्हांस चांगल्या आधारावरून असें समजतें कीं मुंबई येथील हाय कोर्टामध्यें अव्वल शाखेकडे चवथा मदतनीस जज नेमण्याची सरकारांतून परवानगी मिळाली आहे.

इंग्लिश राज्यापासून तारायंत्रें, टेलीफोन, आगबोटी, आगगाड्या, वगैरे अनेक कळांचा या देशास लाभ झाला असें जे म्हणतात, ते या लाभाऐवजीं या देशाचें दुसरी कडून कसें उद्दें निघत आहे ह्या गोष्टीचा विचार कोणी करीत नाहींत असें आम्हांस म्हणावें लागतें. हे सर्व लाभ या देशास ब्रिटिश राज्यापासून झाले असें आम्हांसही कबूल करणें आहे. परंतु या देशास ह्या देशापासून जे लाभ होत आहेत यांपेक्षांही अधिक लाभ या देशापासून त्या देशास होत आहेत असें अनेक गोष्टींवरून अगदीं निर्विवाद रीतीनें सिद्ध होत आहे. यास्तव या लाभालाभाचें मान असेंच रहात गेल्यास ह्या देशाची स्थिति अखेर कशी होईल ह्याचा आम्हां हिंदुलोकांनीं व आमच्या राज्यकर्त्यांनीं अवश्य विचार केला पाहिजे. ने. ओ.

अहमदनगर, सातारा व सोलापूर येथील तुरुंग मोडून त्यांतील कैद्यांस पुण्याच्या येरवड्याच्या तुरुंगांत आणून ठेवणार असें समजतें. न्या० सिं०

बडोद्याच्या बड्या पाहुणचारांत गाईकवाडांचा बराच खजिना रिकामा झाला असावा असें अनुमान आहे. कित्येक घेतशेट म्हणतात कीं, खजिना रिकामा झाला तरी चिंता नाहीं. पण साहेब तर खुष झाले कीं नाहीं, खजिना आज नाहीं उद्या रयतेवर एखादा कर बसविल्यानें भरणार आहे.

आडव्होकेट कर्ते म्हणतात कीं, ', हिंदू लोकांस राजकीय हक्क देण्याचे कामीं जी टाळाटाळ होत आहे तिचा दोष इंग्रजी कामगाराकडे किंवा पार्लमेंट सभेकडे नसून त्याजबद्दलचा दोष हिंदु लोकांकडेसच आहे इंग्रज लोक हिंदु लोकांस राज्यकारभारात गोवीत असतां तेच नको नको म्हणून लांब पळत आहेत व इंग्रज त्यांस धरून आणून हें जूं त्यांचे गळ्यांत अडकवित आहेत असें कधीं आडव्होकेट कर्त्यानें पाहिलें आहे काय? गरिबाची हवी त्यानें टवाळी करावी, अशी आमच्या हिंदुची स्थिति झाली आहे, मग आडव्होकेट कर्त्यानें तरी कां कमी करावें? परमेश्वर कधीं आमचा चांगला काल आणील तो आणो. व०

अविभक्त-कुटुंबांतील जितके नौकर असतील त्या प्रत्येकावर इनकमट्याक्स कराची आकारणी निरनिराळी न करण्याविषयीं सरकारचा ठराव झाला आहे. हा सरकारचा ठराव स्तुत्य होय. न्या. सिं.

लार्ड डफरिनच्या पाठीमागून लार्ड लोर्न नांवाचे गृहस्थ हे हिंदुस्थानचे गव्हरनर जनरल होऊन येणार आहेत असें तिकडच्या पत्राचा एक बातमीदार म्हणतो.

एडिंबरो युनिव्हार्सिटीच्या विद्यार्थ्यांमध्यें गोंडेल संस्थानचे ठाकुरसाहेब आपलें ही नांव घालणार आहेत. यांना तिकडचाच हव्यास फार आहे. पु. वै.

ज्योतिष्प्रकाश

सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं, आम्ही सन १८८५ च्या जानेवारी महिन्याच्या १ल्या तारखेपासून ज्योतिःप्रकाश या नांवाचें मासिक पुस्तक काढीत आहोंत. त्यामध्यें पत्रिका, वर्षफलें, मासफलें, दिनफलें, प्रश्न संबंधी फलें, रमलशास्त्र; स्वरशास्त्र, केरलशास्त्र पंचपक्षी, सुर्यसिद्धांतादिसिद्धांत, लीलावती, बीज, आणि विवाहमौंज्यादि सकल मुहूर्तनिष्काशनप्रकार, इत्यादि संपूर्ण ज्योतिषशास्त्रीय विषयांची अति सुलभ रीतीनें माहिती क्रमाक्रमानें दिली जात आहे. आणि इंग्रजी रीतीनें प्रत्येक महिन्यांतील प्रति दिवसाचे स्पष्ट ग्रह दिले जातात.

या पुस्तकाची किंमत सालाचे ३ रु० व टपाल खर्चाबद्दल ६ आणे एकूण ३ रु. ६ आणे व मागाहून ४ रु. ८ आणे ठेविली आहे.

किरकोळ अंकास किंमत ६ आणे पडेल

वर्गणीचे पैसे मनीआरडर करून पाठवावेत, तिकिटें पाठविणें झाल्यास बटावळ्या सहित पाठवावींत.

वर्गणी अगाऊ आल्याखेरीज पुस्तक पाठविलें जाणार नाहीं.

वर्गणी आमच्या नांवें पाठवावी.

तारीख १३ नोवेंबर सन १८८६

नारायण गोविंदराव कटक.

नानाच्या पेठेंत घोडेपिरा जवळ घरनंबर २८४, पुणें

विक्रीस तयार,

SAPKAR'S DIARY
FOR 1887
WITH A CALENDAR
EOR 1888.

सापकरांची रोजनिशी

सन १८८७ सालाकरितां.

यांत मराठी तिथी, वार, महिने, सूर्योदयास्त, विशेष उपवास, ग्रहणें, सण, सरकारी आंफिसांत व दिवाणी कोर्टांस असणाऱ्या सुट्या, मौंजी विवहाचे मुहूर्त, इंग्रजी व मुसलमानी महिने, तारखा, रेल्वे, तारायंत्र, स्टांप, मनिआर्डर्स, पोष्ट, मुंबई डयांकिच्या रुळी, सिव्हील प्रोसिजर, मुदतिचा, विशेष न्यायाचा, दस्तऐवज नोंदण्याचा, जनरल स्टांप, कोर्ट फी, पोलीस गाईड, डिस्ट्रिक्ट आणि गांवचे पोलिस, क्रिमिनल प्रोसिजर इत्यादि नेहमीं जरूर लागणाऱ्या विषयांची माहिती दिली आहे. व रोजमुरा चुकता करण्याचे माहितीचें कोष्टक दिलें आहे. अखेरीस जमाखर्चाच्या सदरांची व कांहीं कोरी पृष्ठें जोडलीं आहेत.

रोजनिशीची किंमत	ट. हां.	
प्रत नंबर १...........	१२	२
प्रत नंबर २...........	८	१॥
प्रत नंबर ३...........	७	१॥

किमतबिद्दल रोख पैसे आम्हाकडे पाठेविले असतां रोजनिशी तयार होतांच रवाना करण्यांत येईल.

भाऊ गोविंद सापकर,
ज्ञानचक्षूचे मालक.

जाहिरात.

सर्व लोकांस या जाहिरातीनें कळविण्यांत येतें कीं तालुके मेळघाट प्रांत वऱ्हाड यांतील बैरागड बंदी रायपूर व माखला या दोन ब्लाकांत चांगलीं सागवानी झाडें सुमारें १,००० हजार व शिवाय दुसरें प्रकारचीं अडजात पुष्कळ झाडें लिलावानें विकण्याचीं आहेत ज्यांची घेण्याची इच्छा असेल त्यांनीं बैरागड बंदींतील फारेष्ट रेंजर यांस जाऊन भेटावें. ज्यास्त माहिती व अटी फारेष्ट रेंजर बैरागडबंदी यांज पासून मिळतील.

मुक्काम उमरावती.

ता० १७ माहे नोवेंबर सन १८८६ इसवी.

सही. जी. जे. व्हान सॉमेरेन
ले. कर्नल.
कानसरवेटर ऑफ फारेस्टस.
वऱ्हाड.

☞ हें पत्र आकोला येथें के० वा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छा० प्र० केलें.